

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства та
природокористування
Навчально-науковий інститут економіки та менеджменту
Кафедра економіки підприємства і міжнародного бізнесу

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА
до кваліфікаційної роботи першого (бакалаврського) рівня
(освітній ступінь)

на тему :

«МІЖНАРОДНИЙ ІНВЕСТИЦІЙНИЙ ПРОЦЕС В УКРАЇНІ»

Виконав: студент 5 курсу
заочної форми навчання
спеціальності 292 «Міжнародні
економічні відносини»
Козачок В.В.

Керівник: к.е.н., доцент
Жемба А.Й.

Рецензент: к.е.н., професор
Кушнір Н.Б.

Рівне - 2024

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВОДНОГО ГОСПОДАРСТВА ТА
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ**

Навчально-науковий інститут:	<u>Економіки та менеджменту</u>
Кафедра:	<u>Економіки підприємства і міжнародного бізнесу</u>
Освітній ступінь:	<u>Перший (бакалаврський)</u>
Спеціальність (напрямок підготовки)	<u>292 "Міжнародні економічні відносини"</u>

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Завідувач кафедри
економіки підприємства і міжнародного бізнесу

_____ 20 ____ р.

**ЗАВДАННЯ
ДЛЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ (ПРОЕКТУ) СТУДЕНТА
Козачка Володимира Володимировича**

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи: «Міжнародний інвестиційний процес в Україні»

Керівник роботи: к.е.н., доцент Жемба А.Й.

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом університету від 19.04.2024 С № - 511

2. Строк подання студентом закінченої роботи: 21.06.2024р.

Вихідні дані до роботи: інформація з сайту Міністерства фінансів України, Національного банку України, Державної служби статистики України, офіційні публікації МВФ, ОЕСР, Світового банку, Конференції ООН з інвестицій; Європейська Бізнес Агенція

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити):

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ МІЖНАРОДНОГО ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ
1.1. Сутність, мета та принципи міжнародного інвестування. 1.2. Види міжнародних інвестицій та механізми реалізації інвестиційного процесу. 1.3. Фактори впливу на міжнародний інвестиційний процес

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ РИНКУ МІЖНАРОДНОГО ІНВЕСТИЦІЙНОГО

В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ. 2.1. Аналіз динаміки міжнародних інвестицій в Україну 2.2. Стан та тенденції глобального ринку іноземного інвестування 2.3. Ключові тенденції міжнародного інвестиційного процесу в світі і в Україні.

РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ТА НАПРЯМИ АКТИВІЗАЦІЇ МІЖНАРОДНОГО ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ В УКРАЇНІ. 3.1. Вплив міжнародних інвестицій на економічний розвиток України. 3.2. Шляхи підвищення інвестиційної привабливості України. 3.3. Формування інвестиційного клімату для зростання рівня технологічної економіки

5. Перелік графічного матеріалу:

Роздатковий матеріал

6. Консультанти розділів роботи:

Розділ	Прізвище, ініціали і посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Розділ 1	Жемба А.Й.		
Розділ 2	Жемба А.Й.		
Розділ 3	Жемба А.Й.		

7. Дата видачі завдання: 19.04.2024

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи (проекту)	Строк виконання етапів роботи (проекту)	Примітка
1	Збір інформації для написання кваліфікаційної роботи	22.04.2024	
2	Обробка літературних джерел та статистичних матеріалів по темі дослідження	29.04.2024	
3	Написання теоретичного розділу роботи	12.05.2024	
4	Розробка аналітичного розділу кваліфікаційної роботи та формулювання висновків	28.05.2024	
5	Обґрунтування рекомендацій та шляхів удосконалення за темою дослідження	16.06.2024	
6	Оформлення кваліфікаційної роботи	19.06.2024	
7	Створення презентації для мультимедійного супроводу на захисті кваліфікаційної роботи	21.06.2024	
8	Підготовка доповіді	24.06.2024	

Студент _____ Козачок В.В.
 (підпис) (прізвище та ініціали)

Керівник роботи (проекту) _____ Жемба А.Й.
 (підпис) (прізвище та ініціали)

РЕФЕРАТ

Робота містить 79 сторінок, 5 таблиць, 20 рисунків, 1 додаток, список використаних джерел – 49 найменувань.

«Міжнародний інвестиційний процес в Україні»

Метою роботи є комплексний аналіз міжнародного інвестиційного процесу в Україні, визначення його основних тенденцій, проблем та перспектив, а також розробка рекомендацій для покращення інвестиційного клімату та підвищення ефективності залучення іноземних інвестицій.

Об'єктом дослідження є міжнародний інвестиційний процес в Україні, який включає сукупність економічних, правових, політичних та соціальних відносин, що виникають у процесі залучення та реалізації іноземних інвестицій в економіку країни. **Предметом** дослідження є основні тенденції, проблеми та перспективи розвитку міжнародних інвестицій в Україні, а також фактори, що впливають на інвестиційний клімат країни.

Ключові слова: міжнародний інвестиційний процес, прямі іноземні інвестиції, інвестиційна привабливість країни

В рамках дослідження розглядаються економічні, правові, політичні та соціальні аспекти, що впливають на інвестиційний клімат країни. На основі виявлених тенденцій та проблем розробляються рекомендації для покращення інвестиційного клімату та підвищення ефективності залучення іноземного капіталу. Робота спрямована на визначення стратегій, що сприятимуть економічному зростанню та розвитку України шляхом ефективного залучення міжнародних інвестицій.

ABSTRACT

The work contains 79 pages, 5 tables, 20 figures, 1 appendices, a list of used sources - 49 titles.

"International Investment Process in Ukraine"

The purpose of the work is a comprehensive analysis of the international investment process in Ukraine, identifying its main trends, problems and prospects, as well as developing recommendations for improving the investment climate and increasing the efficiency of attracting foreign investments.

The object of the study is the international investment process in Ukraine, which includes a set of economic, legal, political and social relations arising in the process of attracting and implementing foreign investments in the country's economy. **The subject** of the study is the main trends, problems and prospects for the development of international investments in Ukraine, as well as factors affecting the investment climate of the country.

Keywords: international investment process, foreign direct investment, investment attractiveness of the country

The study examines the economic, legal, political and social aspects that affect the investment climate of the country. Based on the identified trends and problems, recommendations are being developed to improve the investment climate and increase the efficiency of attracting foreign capital. The work is aimed at identifying strategies that will promote economic growth and development of Ukraine by effectively attracting international investment.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ МІЖНАРОДНОГО ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ	9
1.1. Сутність, мета та принципи міжнародного інвестування.....	9
1.2. Види міжнародних інвестицій та механізми реалізації інвестиційного процесу.....	16
1.3. Фактори впливу на міжнародний інвестиційний процес	21
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ РИНКУ МІЖНАРОДНОГО ІНВЕСТУВАННЯ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ.....	24
2.1. Аналіз динаміки міжнародних інвестицій в Україну.....	24
2.2. Стан та тенденції глобального ринку іноземного інвестування	36
2.3. Ключові тенденції міжнародного інвестиційного процесу в світі і в Україні.....	47
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ТА НАПРЯМИ АКТИВІЗАЦІЇ МІЖНАРОДНОГО ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ В УКРАЇНІ.....	55
3.1. Вплив міжнародних інвестицій на економічний розвиток України	55
3.2. Шляхи підвищення інвестиційної привабливості України.....	61
3.3. Формування інвестиційного клімату для зростання рівня технологічної економіки.....	66
ВИСНОВКИ.....	71
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	74
ДОДАТКИ.....	79

ВСТУП

Актуальність теми "Міжнародний інвестиційний процес в Україні" обумовлена рядом факторів, які визначають її важливість для економічного розвитку країни. Міжнародні інвестиції є важливим джерелом капіталу, який сприяє економічному зростанню та розвитку. В умовах недостатності внутрішніх ресурсів для інвестування, залучення іноземного капіталу стає критично важливим для модернізації економіки, створення нових робочих місць та підвищення рівня життя населення.

Участь у міжнародних інвестиційних процесах сприяє інтеграції України у глобальну економіку. Це дозволяє країні отримати доступ до нових технологій, інновацій та передового досвіду управління, що є необхідним для підвищення конкурентоспроможності на світових ринках. Дослідження міжнародного інвестиційного процесу допомагає виявити бар'єри та проблеми, з якими стикаються іноземні інвестори в Україні. Це дає змогу розробити ефективні стратегії та політики для покращення інвестиційного клімату, що в свою чергу сприятиме збільшенню притоку інвестицій.

Україна знаходиться на етапі проведення масштабних реформ у різних сферах, включаючи економіку, право, та державне управління. Міжнародні інвестиції можуть стати каталізатором для проведення цих реформ, забезпечуючи необхідні ресурси та підтримку для їх реалізації.

Таким чином, дослідження міжнародного інвестиційного процесу в Україні є надзвичайно актуальним, оскільки дозволяє комплексно оцінити поточну ситуацію, виявити основні проблеми та розробити рекомендації для підвищення ефективності залучення іноземного капіталу, що є ключовим фактором для стійкого економічного розвитку країни.

Питання щодо міжнародного інвестиційного процесу в Україні та міжнародних інвестицій загалом, було розглянуте багатьма українськими та зарубіжними науковцями: А. Пересада, І. Сазонець, І. Бураковський, В.

Геєць, А. Поручник, Д. Черваньов, А. Гальчинський. Зарубіжні автори: Джон Даннінг, його роботи з теорії міжнародних виробничих компаній та прямих іноземних інвестицій мають значний вплив; Алістер Фокс відомий своїми роботами з міжнародної економіки та інвестицій, зокрема, дослідженнями на тему іноземних інвестицій у розвинені та країни, що розвиваються. Дуже багато досліджень проводиться міжнародними організаціями, такими як Світовий банк, який регулярно публікує звіти та дослідження, що включають аналіз інвестиційного клімату та міжнародних інвестицій у різних країнах, включаючи Україну; Міжнародний валютний фонд (МВФ) звіти якого містять значний обсяг інформації про макроекономічні умови та інвестиції в різних країнах, зокрема в Україні; Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) публікує аналітичні матеріали та дослідження з питань міжнародних інвестицій та їх регулювання.

Ці автори та організації зробили значний внесок у вивчення міжнародного інвестиційного процесу, забезпечуючи глибоке розуміння теоретичних та практичних аспектів залучення іноземного капіталу, зокрема в контексті України.

Метою даної кваліфікаційної роботи є комплексний аналіз міжнародного інвестиційного процесу в Україні, визначення його основних тенденцій, проблем та перспектив, а також розробка рекомендацій для покращення інвестиційного клімату та підвищення ефективності залучення іноземних інвестицій.

Для досягнення поставленої мети передбачено виконання наступних завдань:

- Вивчити поняття, види та основні теоретичні підходи до аналізу міжнародних інвестицій.
- Дослідити механізми здійснення міжнародних інвестицій.
- Провести аналіз динаміки міжнародних інвестицій в Україні за останні роки.

- Дослідити галузевий та регіональний розподіл міжнародних інвестицій.
- Оцінити економічні, політичні, правові, соціальні та культурні фактори, що впливають на інвестиційний клімат України.
- Визначити основні проблеми, з якими стикаються іноземні інвестори в Україні.
- Оцінити перспективи розвитку міжнародних інвестицій в Україні.

Таким чином, виконання зазначених завдань дозволить комплексно оцінити міжнародний інвестиційний процес в Україні, виявити його ключові проблеми та розробити практичні рекомендації для підвищення ефективності залучення іноземних інвестицій, що є критично важливим для економічного зростання та розвитку країни.

Об'єктом дослідження є міжнародний інвестиційний процес в Україні, який включає сукупність економічних, правових, політичних та соціальних відносин, що виникають у процесі залучення та реалізації іноземних інвестицій в економіку країни.

Предметом дослідження є основні тенденції, проблеми та перспективи розвитку міжнародних інвестицій в Україні, а також фактори, що впливають на інвестиційний клімат країни. До предмету дослідження також належать механізми та інструменти залучення іноземного капіталу, аналіз конкретних інвестиційних проектів, вплив міжнародних інвестицій на економічний розвиток України та рекомендації щодо покращення інвестиційного клімату.

Для досягнення мети дослідження та виконання поставлених завдань використовувалися такі наукові методи: теоретичний аналіз та синтез, індуктивний та дедуктивний методи, статистичний та порівняльний аналіз, аналіз документів. Застосування зазначених методів дослідження дозволило комплексно вивчити міжнародний інвестиційний процес в Україні, виявити його основні тенденції, проблеми та перспективи, а також розробити рекомендації щодо покращення інвестиційного клімату в країні.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ МІЖНАРОДНОГО ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ

1.1. Сутність, мета та принципи міжнародного інвестування

Інвестиції – це вкладення капіталу з метою отримання доходу або досягнення іншої вигоди в майбутньому. Вони можуть здійснюватися в різні активи, такі як фінансові інструменти (акції, облігації), нерухомість, бізнес-проекти, інновації, а також у людський капітал (освіта, тренінги) [1].

Основні типи інвестицій, які виділяються в практиці інвестування:

1. Фінансові інвестиції: придбання фінансових інструментів, таких як акції, облігації, інвестиційні фонди та інші цінні папери.
2. Реальні інвестиції: вкладення в фізичні активи, такі як нерухомість, обладнання, технології.
3. Інтелектуальні інвестиції: вкладення в освіту, дослідження та розвиток, що сприяє підвищенню рівня знань та навичок.
4. Венчурні інвестиції: вкладення в стартапи та інноваційні проекти, які мають високий потенціал зростання, але також високий ризик.
5. Портфельні інвестиції: розподіл капіталу між різними фінансовими інструментами для зниження ризиків та збільшення ймовірності отримання доходу.

Основна мета більшості інвестицій – це генерування прибутку, який може бути у вигляді дивідендів, відсотків або приросту капіталу. Інвестори можуть вкладати кошти з метою захисту своїх заощаджень від інфляції та інших ризиків. Компанії можуть інвестувати у власний розвиток, що включає нові технології, розширення виробництва або вихід на нові ринки. Деякі інвестиції спрямовані на досягнення соціальних або екологічних результатів, наприклад, розвиток сталого бізнесу або підтримка соціальних ініціатив.

Міжнародні інвестиції – це вкладення капіталу однієї країни в економіку іншої країни з метою отримання доходу або інших вигод. Ці

інвестиції можуть бути здійснені урядами, підприємствами або приватними особами. Міжнародні інвестиції сприяють глобалізації економік, стимулюють розвиток і взаємодію між країнами [2].

Дослідженням питань іноземного інвестування займалися багато науковців та економістів, які розробляли теорії, аналізували практику інвестування та його вплив на економіки країн. Ось деякі з них:

Дослідженням міжнародного інвестиційного процесу займалися багато відомих економістів та науковців. Вони вивчали різні аспекти цього процесу, включаючи мотиви, ризики, стратегії та наслідки міжнародних інвестицій. Нижче наведено декілька ключових науковців, які зробили значний внесок у розуміння міжнародного інвестиційного процесу. Джон Д. Даннінг у працях "Studies in International Investment" [3], "Multinational Enterprises and the Global Economy"[4] розробив OLI-парадигму (Ownership, Location, Internalization), яка пояснює причини міжнародних інвестицій. Вона аналізує переваги власності, розміщення та інтерналізації, які спонукають компанії інвестувати за кордон. Джозеф Стігліц у працях "Globalization and Its Discontents"[5], "Making Globalization Work" [6] дослідив вплив глобалізації та іноземних інвестицій на економіки країн, що розвиваються, аналіз ризиків та переваг, пов'язаних з міжнародним інвестуванням. Пол Кругман у працях "Geography and Trade", "Rethinking International Trade" [7] досліджував нову теорію торгівлі та географічного розподілу економічної діяльності, вплив прямих іноземних інвестицій на економічну інтеграцію та розвиток. Стівен Хаймер у працях "The International Operations of National Firms: A Study of Direct Foreign Investment" [8] вніс вклад у розуміння природи та мотивів прямих іноземних інвестицій, аналіз монополістичних переваг та інтерналізаційної теорії.

Мотивами для здійснення міжнародних інвестицій є в першу чергу розширення ринку - вихід на нові ринки для збільшення продажів і отримання прибутку. В другу чергу це зниження витрат через використання дешевшої робочої сили або матеріалів в інших країнах, а також забезпечення

доступу до природних ресурсів, технологій або іншого специфічного капіталу.

Переваги міжнародних інвестицій [9]:

1. Економічне зростання: Інвестиції стимулюють економічне зростання в приймаючих країнах, створюють робочі місця і сприяють розвитку інфраструктури.
2. Технологічний прогрес: Передача технологій і ноу-хау від розвинених країн до країн, що розвиваються.
3. Покращення міжнародних відносин: Посилення економічних зв'язків і співпраці між країнами.

Інвестиції завжди пов'язані з певним рівнем ризику, який може варіюватися від низького (депозити в банках) до високого (вкладення в стартапи). Ризики включають можливість втрати частини або всього вкладеного капіталу, нестабільність ринків, економічні кризи та інші непередбачувані фактори. В процесі міжнародного інвестування виникають політичні ризики оскільки існує нестабільність політичних режимів, зміни в законодавстві, націоналізація активів. Коливання валютних курсів, економічні кризи, інфляція – це економічні ризики міжнародного інвестування. Також важливим є врахування відмінностей в культурі, мові, бізнес-практиках, які можуть ускладнювати ведення бізнесу.

Для зниження ризику застосовуються методи регулювання міжнародних інвестицій через багатосторонні та двосторонні угоди, які регулюють умови та захист іноземних інвестицій. Закони і правила приймаючих країн, які визначають умови для іноземних інвестицій, включаючи податкові пільги, вимоги до звітності і захисту інвесторів.

Міжнародне інвестування реалізується через міжнародний інвестиційний процес. Міжнародний інвестиційний процес – це комплекс дій та етапів, які пов'язані з вкладенням капіталу однієї країни в економіку іншої країни. Цей процес включає планування, прийняття рішень, реалізацію

інвестицій та управління ними з метою отримання прибутку або досягнення інших стратегічних цілей.

Етапи міжнародного інвестиційного процесу відображені в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1.

Етапи міжнародного інвестиційного процесу

Назва етапу	Види робіт	Наповнення робіт
1	2	3
Аналіз і планування	Оцінка ринків	Вивчення потенційних ринків для інвестування, їх економічного стану, політичної стабільності, правової системи, рівня ризиків та можливостей.
	Вибір країни	Вибір найбільш привабливої країни для інвестицій з урахуванням економічних, політичних і правових факторів
	Визначення цілей	Постановка конкретних цілей інвестування, таких як розширення ринку, зниження витрат, доступ до ресурсів або технологій.
Прийняття рішення	Фінансовий аналіз	Розрахунок очікуваних витрат і доходів, аналіз рентабельності інвестицій, оцінка фінансових ризиків
	Вибір форми інвестування	Визначення найбільш підходящої форми інвестування, такої як прямі іноземні інвестиції (ПІІ), портфельні інвестиції або спільні підприємства.
	Стратегічне планування	Розробка стратегії входу на ринок, включаючи структуру власності, організацію управління, план реалізації проекту.
Реалізація інвестицій	Формалізація угод	Укладення необхідних договорів, угод про партнерство, контрактів на поставки та інші юридичні документи
	Фінансування	Забезпечення фінансування проекту за рахунок власних або залучених коштів.

	Створення інфраструктури	Будівництво, закупівля обладнання, наймання персоналу, створення управлінських структур
Управління інвестиціями	Операційне управління	Поточне управління проектом, включаючи виробничі процеси, маркетинг, продажі та фінансовий контроль
	Моніторинг та оцінка	Регулярний моніторинг виконання проекту, оцінка його ефективності, аналіз ризиків та корекція планів
	Забезпечення відповідності	Відстеження дотримання місцевих законодавчих вимог, екологічних стандартів, соціальних зобов'язань
Вихід з інвестицій	Реалізація активів	Продаж або ліквідація активів у разі досягнення інвестиційних цілей або необхідності виходу з проекту
	Оцінка результатів	Підсумковий аналіз результатів інвестиційного проекту, визначення ступеня досягнення поставлених цілей, оцінка прибутковості.

Джерело: складено автором на основі [1;2]

Міжнародний інвестиційний процес є складним і багатоступеневим, вимагає ретельного планування і врахування безлічі факторів для успішного досягнення поставлених цілей.

Іноземне інвестування включає вкладення капіталу однієї країни в економіку іншої країни з метою отримання прибутку або досягнення інших стратегічних цілей. При здійсненні іноземних інвестицій інвестори керуються рядом принципів, які допомагають їм зменшити ризики і збільшити потенційні вигоди. Ось деякі з основних принципів іноземного інвестування:

Принципи іноземного інвестування: [6]

1.Принцип рентабельності: аналіз дохідності: інвестори оцінюють потенційну дохідність проекту, порівнюють її з іншими можливими

інвестиціями та враховують ризики. Критерії оцінки - використання фінансових показників, таких як чиста теперішня вартість (NPV), внутрішня норма прибутковості (IRR), термін окупності.

2.Принцип диверсифікації: розподіл ризиків: інвестори розподіляють свої вкладення між різними країнами, секторами та інструментами, щоб зменшити ризик втрат. Збалансованість портфеля: Створення інвестиційного портфеля, який включає як ризиковані, так і менш ризиковані активи.

3.Принцип правової захищеності: юридичний аналіз - оцінка правової системи країни, захисту прав інвесторів, наявність угод про уникнення подвійного оподаткування. Дотримання законодавства через забезпечення відповідності місцевим законам і регуляціям, захист інтелектуальної власності.

4.Принцип економічної доцільності шляхом аналізу ринкових умов - оцінка економічних умов країни, таких як рівень інфляції, обмінний курс, економічне зростання. Врахування рівня конкуренції на ринку, потенціал для розвитку бізнесу.

5.Принцип політичної стабільності: оцінка політичної стабільності, ризиків, пов'язаних з урядовими змінами, політичними конфліктами. Використання страхування політичних ризиків для захисту інвестицій.

6.Принцип культурної адаптації: розуміння культурних особливостей, бізнес-практик, мовних бар'єрів; врахування місцевих культурних та соціальних норм при розробці бізнес-стратегій.

7.Принцип сталого розвитку: екологічна відповідальність шляхом врахування екологічних стандартів, зменшення негативного впливу на довкілля. Внесок у соціальний розвиток, забезпечення етичних стандартів у бізнесі.

8.Принцип фінансової прозорості: ведення прозорої та достовірної фінансової звітності. Регулярний внутрішній та зовнішній аудит для забезпечення точності фінансової інформації.

9.Принцип стратегічного партнерства: співпраця з надійними місцевими партнерами, які мають добру репутацію та знання ринку. Розвиток партнерських відносин, які приносять вигоду обом сторонам.

10.Принцип довгострокового планування: розробка довгострокових стратегій розвитку бізнесу в іншій країні. Готовність до адаптації стратегій у разі змін ринкових умов або непередбачуваних подій.

Дотримання цих принципів допомагає інвесторам ефективно планувати та реалізовувати свої іноземні інвестиції, зменшуючи ризики та збільшуючи шанси на успіх. Інвестування в іноземні ринки завжди пов'язане з певним рівнем невизначеності, тому важливо проводити ретельний аналіз і планування на кожному етапі інвестиційного процесу.

1.2. Види міжнародних інвестицій та механізми реалізації інвестиційного процесу

Міжнародні інвестиції відіграють ключову роль у розвитку глобальної економіки, сприяючи економічному зростанню, створенню робочих місць, підвищенню рівня технологій та обміну знаннями між країнами. Вивчення їх видів та характеристик дозволяє краще зрозуміти механізми функціонування глобального ринку капіталів та визначити ефективні стратегії для залучення іноземного капіталу.

Основні види міжнародних інвестицій представлені на рис.1.1. Найбільш поширений поділ на прямі іноземні інвестиції (ПІІ) та портфельні інвестиції. Охарактеризуємо кожен вид та визначимо його особливості.

- Прямі іноземні інвестиції (ПІІ) - це вкладення капіталу в підприємства, розташовані за кордоном, з метою отримання довгострокового економічного інтересу та контролю над ними. Приклади: Купівля або створення дочірніх компаній, спільних підприємств, філій; реінвестування прибутків. Особливості: ПІІ забезпечують інвестору контроль над

підприємством, що включає право участі в управлінні, доступ до технологій та ринків.

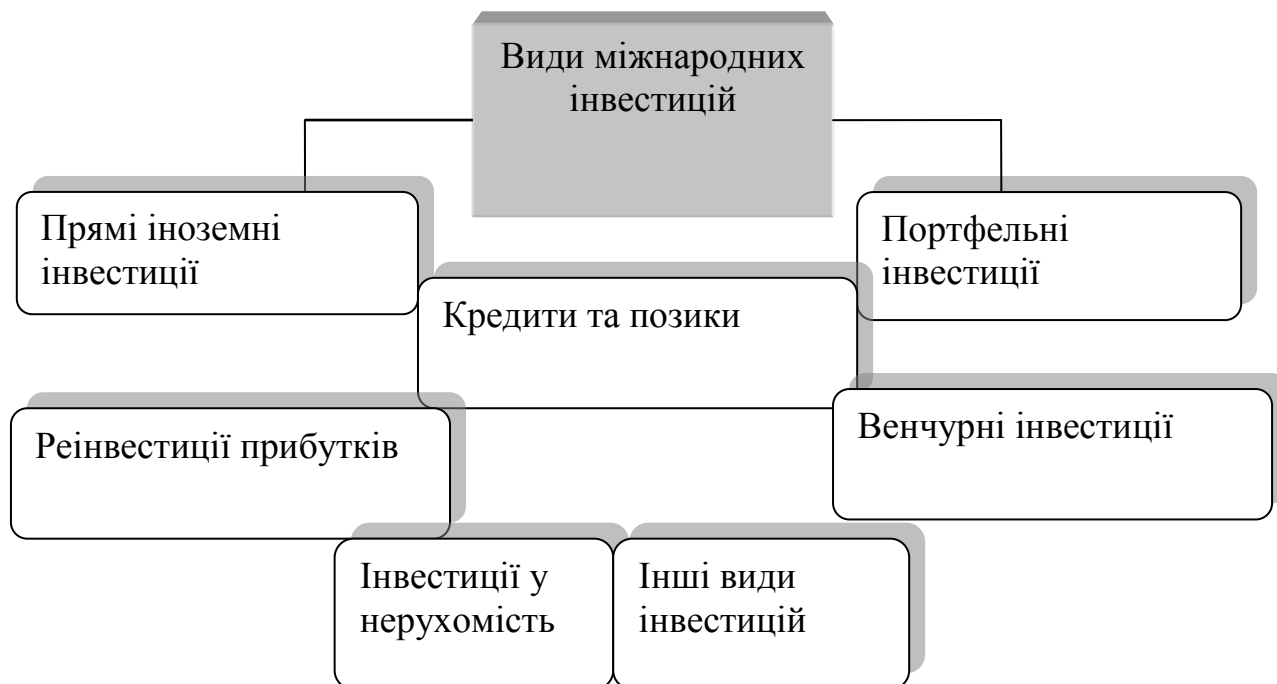

Рис.1.1. Види міжнародних інвестицій

Джерело: складено автором на основі [2]

- Портфельні інвестиції - вкладення капіталу в іноземні фінансові інструменти, такі як акції, облігації, та інші цінні папери, без наміру отримання контролю над підприємством. Приклади: Купівля акцій чи облігацій іноземних компаній, інвестування в іноземні інвестиційні фонди. Особливості: Портфельні інвестиції характеризуються вищою ліквідністю та короткостроковим характером порівняно з ПІІ, але не забезпечують контроль над об'єктом інвестування.

- Кредити та позики - це надання фінансових ресурсів у формі позик або кредитів іноземними кредиторами. Приклади: Банківські кредити, державні позики, міжурядові кредити. Особливості: Цей вид інвестицій передбачає повернення капіталу з відсотками, без отримання контролю над підприємством.

- Реінвестиції прибутків - вкладення прибутків, отриманих від вже існуючих іноземних інвестицій, знову в економіку тієї ж країни. Приклади:

Реінвестування дивідендів, отриманих від іноземних дочірніх компаній, у розширення їхньої діяльності. Особливості: Реінвестиції сприяють подальшому розвитку вже існуючих інвестиційних проектів.

- Венчурні інвестиції - це вкладення капіталу в нові або малі підприємства, які мають високий потенціал зростання, але також високий рівень ризику. Приклади: Інвестування у стартапи, технологічні компанії на ранніх стадіях розвитку. Особливості: Венчурні інвестиції часто включають активну участь інвестора в управлінні компанією.

- Інвестиції у нерухомість - придбання нерухомого майна в іноземних країнах з метою отримання доходу від оренди або перепродажу. Приклади: Купівля офісних будівель, житлових комплексів, готелів. Особливості: Інвестиції в нерухомість зазвичай мають довгостроковий характер і забезпечують стабільний дохід.

- Інші види інвестицій, наприклад інтелектуальні інвестиції: вкладення в іноземні патенти, торгові марки, авторські права; інфраструктурні інвестиції: вкладення в будівництво та модернізацію інфраструктури, такої як дороги, мости, порти.

Механізми здійснення прямих іноземних інвестицій здійснюється з метою набуття тривалого економічного інтересу і контролю в компанії, що розташована в іншій країні. Це відбувається шляхом створення нових підприємств за кордоном (greenfield investments), злиття та поглинання (M&A) через придбання частки в існуючих підприємствах або повне їх поглинання, або ж створення підприємств разом з місцевими партнерами. Перевагами такого механізму є доступ до нових ринків та ресурсів, контроль над управлінням та операціями і можливість інтеграції в локальні економічні структури. Однак при цьому інвестор несе високі початкові витрати.

Прямі іноземні інвестиції (ПІІ) можуть здійснюватися в різні галузі економіки та мати різноманітні форми. Ось деякі конкретні приклади ПІІ:

Автомобільна промисловість. BMW в Угорщині [10]: У 2018 році

німецька компанія BMW оголосила про інвестицію в розмірі 1 мільярд євро для будівництва нового заводу в місті Дебрецен, Угорщина. Завод розрахований на виробництво 150,000 автомобілів на рік і створить близько 1,000 робочих місць. Це є прикладом *greenfield investment*, де компанія будує нове підприємство з нуля.

Фармацевтична промисловість. Pfizer в Індії [11]: Американська фармацевтична компанія Pfizer придбала контрольний пакет акцій індійської компанії Hospira за 17 мільярдів доларів у 2015 році. Це приклад *mergers and acquisitions*, де іноземна компанія купує існуюче підприємство.

Виробництво електроніки. Samsung у В'єтнамі [12]: Південнокорейська компанія Samsung вклала мільярди доларів у будівництво заводів з виробництва смартфонів та іншої електроніки у В'єтнамі. Ці заводи забезпечують тисячі робочих місць і є прикладом *greenfield investment*.

Роздрібна торгівля. IKEA в Індії [13]: Шведська компанія IKEA інвестувала в будівництво торгових центрів та логістичних об'єктів в Індії. Перший магазин IKEA відкрився в місті Хайдарабад у 2018 році після багатомільйонних інвестицій у інфраструктуру. Це приклад *greenfield investment* у сфері роздрібної торгівлі.

Прямі іноземні інвестиції відіграють важливу роль у глобальній економіці, сприяючи розвитку нових ринків, створенню робочих місць та передачі технологій. Вони можуть мати різні форми, такі як *greenfield investments*, *mergers and acquisitions*, *joint ventures* та інші. Кожен з цих прикладів показує, як іноземні інвестори можуть використовувати різні стратегії для входу на нові ринки та досягнення своїх бізнес-цілей.

Портфельні інвестиції є важливим елементом сучасних фінансових ринків та економіки загалом. Вони забезпечують необхідний капітал для компаній, сприяють розвитку фінансових ринків, але також несуть ризики, пов'язані з волатильністю та макроекономічними факторами. Для України портфельні інвестиції можуть стати важливим джерелом фінансування, проте необхідно враховувати їхні особливості та можливі наслідки для економіки.

В Україні портфельні інвестиції здійснюються через різні фінансові інструменти, такі як акції, облігації та інвестиційні фонди [9]. Ось кілька прикладів портфельних інвестицій в Україні:

1. Інвестиції в акції українських компаній. Іноземні інвестори, зокрема з Європи та США, купують акції українських компаній на фондовій біржі ПФТС або Українській біржі. Приклад: Купівля акцій компанії "Мотор Січ" – одного з провідних виробників авіаційних двигунів. Іноземні інвестори активно інвестують в акції цієї компанії, розраховуючи на зростання її вартості та отримання дивідендів. Результати: Підвищення ліквідності українського фондового ринку та залучення додаткового капіталу для розвитку компаній.

2. Інвестиції в облігації внутрішньої державної позики (ОВДП). Іноземні та місцеві інвестори, включаючи великі фінансові установи та інвестиційні фонди. Приклад: Купівля облігацій внутрішньої державної позики (ОВДП), випущених урядом України. Ці облігації є привабливими для інвесторів завдяки високій дохідності та відносно низькому ризику. Результати: Забезпечення фінансування державних витрат та зменшення бюджетного дефіциту.

3. Інвестиційні фонди. Інституційні та приватні інвестори з усього світу. Приклад: Інвестиційний фонд "Dragon Capital" керує активами, що включають акції, облігації та інші фінансові інструменти українських компаній. Фонд має значну кількість іноземних інвесторів, які зацікавлені в розвитку українського ринку. Результати: Підвищення інвестиційної активності та стимулювання економічного зростання в Україні.

4. Інвестиції в біржові фонди (ETF). Приватні та інституційні інвестори, які шукають диверсифікації своїх інвестицій. Приклад: Купівля акцій біржових фондів (ETF), які відстежують український фондовий ринок або окремі сектори економіки, такі як енергетика або аграрний сектор. Результати: Диверсифікація інвестиційних ризиків та підвищення ліквідності українських фінансових інструментів.

5. Інвестиції в корпоративні облигації. Місцеві та міжнародні інвестиційні фонди, пенсійні фонди та приватні інвестори. Приклад: Купівля корпоративних облигацій великих українських компаній, таких як "Метінвест" або "Нафтогаз". Ці облигації зазвичай пропонують вищу дохідність порівняно з державними облигаціями. Результати: Забезпечення фінансування для корпоративних проектів та підвищення кредитоспроможності українських компаній.

6. Інвестиції в нерухомість через інвестиційні фонди нерухомості (REITs). Приватні та інституційні інвестори, які бажають отримати дохід від нерухомості без безпосереднього володіння нею. Приклад: Купівля акцій українських інвестиційних фондів нерухомості (REITs), які інвестують в комерційну та житлову нерухомість в Україні. Результати: Забезпечення стабільного доходу від оренди нерухомості та підвищення вартості активів у довгостроковій перспективі.

Для України залучення портфельних інвестицій є важливим кроком на шляху до інтеграції у глобальну фінансову систему та забезпечення стійкого економічного зростання.

1.3. Фактори впливу на міжнародний інвестиційний процес

Чинники, що впливають на міжнародний інвестиційний процес, можна розділити на економічні, зокрема макроекономічні показники, такі як ВВП, інфляція, рівень безробіття, обмінний курс валют. Суттєвий вплив здійснює політичне середовище, до якого відноситься стабільність уряду, правове середовище, політичні зміни, корупція. Законодавча складова також суттєво формує інвестиційний клімат, оскільки сюди включається захист прав інвесторів, наявність угод про уникнення подвійного оподаткування, регулювання іноземних інвестицій. Інвестор вивчає та враховує соціальні та культурні фактори країни та регіону - культурні відмінності, рівень освіти і кваліфікації робочої сили, соціальні норми.

Міжнародний інвестиційний процес в Україні значно регулюється рядом економічних факторів, які формують інвестиційний клімат та визначають привабливість країни для зарубіжних інвесторів. Ось основні економічні фактори, що впливають на міжнародний інвестиційний процес в Україні (рис.1.2).

Рис.1.2. Основні фактори, що впливають на міжнародний інвестиційний процес в Україні в сучасних умовах

Джерело: складено автором на основі [2; 9]

1. Політична стабільність і законодавство. Стабільність політичного середовища та прозоре, передбачуване законодавство є основними чинниками, які впливають на рішення іноземних інвесторів. Вони вимагають чіткості і стабільності правових норм і регулятивного середовища для забезпечення захисту їхніх інтересів і інвестицій.

2. Економічна політика і фіскальна політика. Рівень макроекономічної стабільності, включаючи інфляцію, курс валют, фіскальну

дисципліну та податкові ставки, визначають сприятливість інвестиційного клімату. Податкова політика, включаючи податкові пільги та ставки, також впливає на придатність країни для інвестицій.

3. Економічні реформи і управління. Розвиток ефективної системи управління, а також проведення економічних реформ у сферах банківської системи, земельних відносин, приватизації та корпоративного управління, сприяють поліпшенню інвестиційного клімату.

4. Ринковий доступ і торгівля. Інтеграція в міжнародні ринки та доступ до них є важливим фактором для залучення іноземних інвестицій. Вільна торгівля та укладення міжнародних торговельних угод можуть стимулювати економічний розвиток і зростання інвестицій.

5. Галузева структура і потенціал ринків. Розвиток конкурентоспроможних галузей, таких як інформаційні технології, агробізнес, виробництво, енергетика та інфраструктура, приваблює інвестиції через потенціал для високих доходів та зростання.

6. Інфраструктура і технологічний розвиток. Розвиток сучасної інфраструктури, такої як транспортні мережі, електроенергетика, телекомунікації і інтернет-інфраструктура, є ключовим для залучення іноземних інвестицій через поліпшення умов для бізнесу і зниження виробничих витрат.

7. Воєнний стан в Україні через військову агресію росії та викликані цим станом руйнування підприємств.

Ці всі фактори взаємодіють між собою і разом визначають привабливість України для міжнародних інвесторів. Розвиток кожного з них сприяє створенню сприятливих умов для інвестиційного розвитку країни і сприяє її економічному зростанню.

Політичні і правові фактори є ключовими для створення сприятливого інвестиційного клімату в будь-якій країні, включаючи Україну. Вони визначають стабільність, прозорість та передбачуваність умов для бізнесу, що важливо для приваблення іноземних інвесторів. Ось основні політичні і

правові фактори, що впливають на міжнародний інвестиційний процес в Україні:

Успішні кейси міжнародних інвестиційних проектів в Україні представлені в агропромисловому секторі. Іноземні інвестори активно інвестують у сільське господарство та переробну промисловість. Наприклад, створення сучасних агрохолдингів з інфраструктурою для вирощування та переробки сільськогосподарської продукції.

Проекти у сфері відновлюваної енергетики, такі як встановлення сонячних та вітрових електростанцій, привертають інвестиції завдяки сприятливим природним умовам та державній підтримці.

Інвестиції в туристичну індустрію: розвиток готельної бази, інфраструктури для туризму та відпочинку, інвестиції в культурні проекти та рекреаційні об'єкти. Ці напрямки відображають потенційно успішні області для міжнародних інвестицій в Україні, які сприяють розвитку економіки країни та покращенню життя населення.

Отже, теоретичні аспекти міжнародного інвестиційного процесу охоплюють кілька ключових елементів, які підприємства та інвестори повинні враховувати при здійсненні інвестицій за кордоном. Розуміння та дотримання законодавства і регуляцій в країні приймача є критично важливим. Це включає вивчення податкової політики, трудового законодавства, правил іноземного власництва та вимог до ліцензування.

Врахування місцевих культурних, соціальних та бізнес-традицій є важливим для успішної інтеграції на новий ринок. Це може включати адаптацію маркетингових стратегій, управління персоналом і взаємодію з місцевими громадами. Оцінка доступності та якості інфраструктури, включаючи транспортні мережі, комунікації та енергопостачання, є важливою для забезпечення ефективного функціонування бізнесу. Співпраця з місцевими партнерами, включаючи спільні підприємства, стратегічні альянси та постачальників, може полегшити вихід на новий ринок і сприяти успіху інвестиційного проекту.

РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ РИНКУ МІЖНАРОДНОГО ІНВЕСТУВАННЯ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ

2.1. Аналіз динаміки міжнародних інвестицій в Україну

Аналіз динаміки міжнародних інвестицій в Україні дає змогу краще зрозуміти тенденції притоку капіталу з зарубіжних джерел, що є важливим фактором для економічного розвитку країни. Нижче наведено огляд динаміки міжнародних інвестицій в Україну за останні роки:

До 2014 року (революція Гідності 2013 року і початок військової агресії росії, анексія Криму) Україна привертала значний обсяг іноземних інвестицій, особливо в енергетичний сектор, металургію та сільське господарство. Інвестиції надходили в основному з Європи, США та Росії.

Після початку кризи на Донбасі та анексії Криму з Росії іноземні інвестиції значно знизилися через загальне погіршення інвестиційного клімату, політичну нестабільність та зростання ризиків для бізнесу. Після 2016 року спостерігається поступове відновлення інтересу до України з боку іноземних інвесторів. Особливо це стосується таких секторів, як інформаційні технології, аграрний бізнес, енергетика та інфраструктура.

За період 2017-2019 роки інвестиційна активність зросла, зокрема у секторі аграрних технологій, інформаційних технологій та стартапів. Інвестиції також надходили у секторі відновлюваної енергетики та інфраструктурних проектах.

В умовах глобальної пандемії COVID-19 спостерігався спад інвестиційної активності, але пізніше відновлення вже показується у таких секторах, як електромобільна промисловість, електронна комерція та інноваційні технології. Продовжується позитивна динаміка з привертанням іноземних інвестицій, що свідчить про підвищення довіри до української економіки та удосконалення інвестиційного клімату.

Динаміка міжнародних інвестицій в Україну до повномасштабного

вторгнення росії 24.02.2022 року показує коливання в залежності від внутрішніх і зовнішніх чинників, таких як політична стабільність, економічна ситуація та глобальні тренди. Незважаючи на виклики, Україна залишається привабливою для іноземних інвесторів через свій потенціал у різних секторах економіки та прагнення до реформ.

Згідно з даними Державної служби статистики України (Держстату), у 2022 році через війну Україна втратила 29,1% свого ВВП [14]. Значна частина промислових підприємств або знаходиться на окупованих територіях, або зазнала руйнувань і стикається з різноманітними перешкодами в роботі. Ці проблеми включають втрату логістичних ланцюгів, проблеми з електропостачанням, водою та іншими ресурсами. У цій ситуації масштабне відновлення промисловості є критично важливим для підтримки економіки країни. Українські компанії вже зараз намагаються модернізувати власне виробництво, але їхні ресурси є обмеженими. Тому для відновлення та розвитку промисловості необхідно залучити іноземні інвестиції.

Галузевий та регіональний розподіл міжнародних інвестицій в Україні можна оцінити на основі даних за останні роки. Галузевий розподіл міжнародних інвестицій в Україні свідчить, що енергетичний сектор, зокрема відновлювані джерела енергії (сонячна та вітрова енергія), привертає значні інвестиції. Іноземні компанії вкладають кошти у будівництво сонячних та вітрових електростанцій, щоб забезпечити стабільний та екологічно чистий енергетичний потік. Фінансовий сектор також привертає іноземні інвестиції, особливо у сферу фінтеху, банківських послуг та страхування.

ІТ-сектор України постійно зростає, тому ця галузь привертає значні інвестиції. Іноземні компанії вкладають кошти у стартапи, розробницькі центри та інші технологічні ініціативи.

Україна є однією з провідних аграрних держав світу. Іноземні інвестиції в аграрний сектор спрямовані на модернізацію виробництва, впровадження новітніх технологій і розвиток експортних можливостей. Іноземні інвестори активно інвестують у сільське господарство та переробку

промисловість. Наприклад, створення сучасних агрохолдингів з інфраструктурою для вирощування та переробки сільськогосподарської продукції.

Інфраструктурні проекти, такі як будівництво доріг, мостів, портів та інших об'єктів, також привертають увагу іноземних інвесторів. Розширення мережі доріг, модернізація міського транспорту та будівництво нових житлових комплексів. Розвиток готельної бази, інфраструктури для туризму та відпочинку, інвестиції в культурні проекти та рекреаційні об'єкти.

Україна має різноманітні регіональні центри привабливості для іноземних інвестицій, зокрема Київ був найбільш привабливим регіоном для інвестицій, особливо у сфері ІТ, фінансових послуг та інноваційних стартапів; Львів також має значний потенціал у сферах ІТ, туризму та агробізнесу.

Галузевий та регіональний розподіл міжнародних інвестицій в Україні показує диверсифікацію інтересів іноземних інвесторів у різних секторах економіки та на різних територіях країни. Інвестиційний потенціал України залежить від подій на фронті, розвитку інфраструктури, політичної стабільності та реформ, спрямованих на поліпшення інвестиційного клімату.

Конференція з відновлення України, яка відбулася в Лугано у липні 2023 року, стала важливою подією для залучення міжнародної підтримки та інвестицій у відбудову української економіки після руйнівних наслідків воєнного конфлікту. Ось основні аспекти цієї конференції [15]: конференція була спрямована на залучення фінансової та технічної допомоги від міжнародних партнерів, урядів, фінансових установ та приватних інвесторів для відновлення України. Українська влада представила детальний план відновлення країни, що охоплює різні сфери економіки та суспільного життя, включаючи інфраструктуру, енергетику, охорону здоров'я, освіту та інші ключові сектори.

Одним з головних завдань було створення міжнародної коаліції для підтримки процесу відновлення України та забезпечення координації зусиль між різними учасниками.

Основні результати конференції [15]:

1. **Фінансові зобов'язання:** На конференції було оголошено про значні фінансові зобов'язання від міжнародних донорів, включаючи гранти, кредити та інвестиції. Такі установи як Світовий банк, Міжнародний валютний фонд та Європейський банк реконструкції та розвитку висловили готовність підтримати відновлення України.

2. **Підтримка реформ:** Учасники конференції наголосили на важливості проведення структурних реформ в Україні для забезпечення стабільності та стійкого розвитку. Було виділено ключові напрями реформ, такі як боротьба з корупцією, судова реформа, покращення бізнес-клімату та розвиток інституційної спроможності.

3. **Інвестиційні можливості:** Український уряд представив потенційним інвесторам конкретні проекти та ініціативи, які потребують фінансування. Особлива увага була приділена інвестиціям у відновлення інфраструктури, енергетичного сектору, сільського господарства та ІТ.

Пріоритетні напрями відновлення щодо інфраструктури - відновлення доріг, мостів, залізниць та інших критично важливих об'єктів інфраструктури, які були пошкоджені або знищені внаслідок війни. Реконструкція енергетичних об'єктів, розвиток відновлюваних джерел енергії та підвищення енергетичної ефективності.

Відновлення та модернізація медичних закладів та освітніх установ для забезпечення доступу населення до якісних послуг. Підтримка вразливих верств населення, зокрема внутрішньо переміщених осіб, ветеранів та осіб, які постраждали від конфлікту.

Постійні загрози безпеці через воєнний конфлікт залишаються суттєвим викликом для відновлення та залучення інвестицій. Необхідність

координації зусиль між різними міжнародними та національними гравцями для досягнення синергії та уникнення дублювання зусиль.

Представлений на конференції план відновлення та взяті на себе зобов'язання створюють підґрунтя для відбудови економіки та покращення умов життя для українців. Однак реалізація цих планів потребуватиме зусиль, спрямованих на забезпечення безпеки, проведення реформ та зміцнення інституційної спроможності.

Для залучення в українську економіку іноземних інвесторів вже створено унікальну електронну платформу Advantage Ukraine, на якій зібрано понад 500 інвестпроектів та можливостей у 10-ти галузях економіки [16].

Кожен потенційний інвестор, зареєструвавшись на платформі, отримає вичерпну інформацію про можливості інвестування, конкретні проекти та вигоди, які матиме від вкладання в економіку України.

Національний банк України (НБУ) повідомляє, що обсяг прямих іноземних інвестицій (залишків) в економіку України станом на 31 грудня 2022 року становив 50 986,7 млн доларів США. Іноземні інвестиції здебільшого спрямовуються у вже розвинені сфери економічної діяльності. Нижче наведені основні дані щодо розподілу та джерел прямих іноземних інвестицій.[17]. Найвагоміші обсяги прямих інвестицій спрямовуються до підприємств промисловості, що становить 41,9% від загального обсягу інвестицій. Оптова та роздрібна торгівля, ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів -другий за обсягом сектор, який отримує 16,3% від загального обсягу прямих іноземних інвестицій.

Прямі іноземні інвестиції надходять переважно з наступних країн (Рис.2.1).

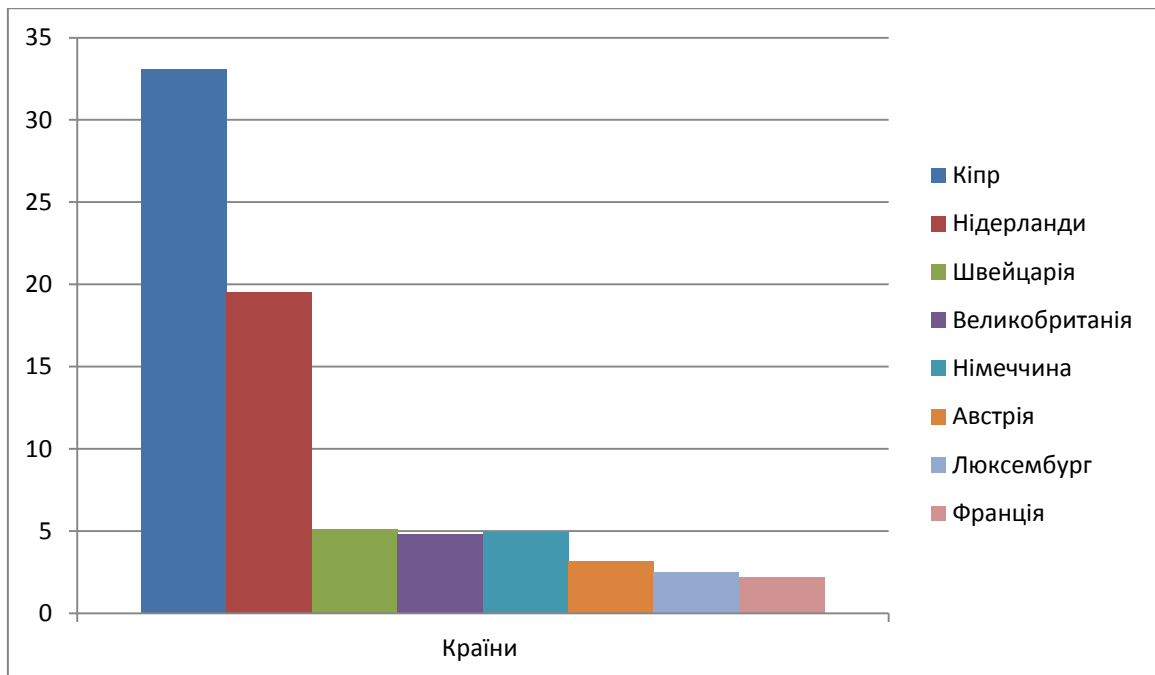

Рис.2.1. Надходження прямих іноземних інвестицій в Україну з країн світу, % від загального обсягу інвестицій

Джерело: побудовано за даними [17]

Прямі іноземні інвестиції (ПІІ) в Україну надходять переважно з певних країн через кілька ключових причин:

1. Фінансові та податкові переваги

- Кіпр: Є популярною юрисдикцією для міжнародного бізнесу завдяки своїй вигідній податковій системі, численним угодам про уникнення подвійного оподаткування і сприятливому правовому середовищу. Багато українських компаній використовують кіпрські структури для залучення інвестицій і оптимізації податків.

- Нідерланди та Люксембург: Ці країни відомі своїми сприятливими умовами для бізнесу, включаючи стабільну правову систему, вигідну податкову політику та угоди про уникнення подвійного оподаткування. Нідерланди також є популярним вибором для розміщення штаб-квартир міжнародних компаній.

2. Економічні зв'язки та торгівля

- Німеччина, Франція, Австрія та Швейцарія: Європейські країни мають тривалі торговельно-економічні зв'язки з Україною. Присутність

великих європейських компаній в Україні сприяє інвестиціям у різні галузі, такі як виробництво, торгівля та фінансові послуги.

3. Історичні та культурні зв'язки

- **Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії:** Тісні історичні, політичні та економічні зв'язки між Україною та Великобританією сприяють інвестиційним потокам. Британські інвестори часто обирають Україну завдяки її потенціалу в різних секторах, включаючи ІТ, агропромисловість та виробництво.

4. Репутація надійного інвестора

- **Швейцарія:** Відома своєю стабільністю, сильною фінансовою системою та репутацією надійного інвестора. Швейцарські компанії активно інвестують в українську економіку, особливо в галузях, пов'язаних з високими технологіями та фінансовими послугами.

5. Використання офшорних зон

- **Кіпр і Люксембург:** Використання офшорних зон для структурування бізнесу та залучення капіталу є поширеною практикою. Ці юрисдикції надають можливості для оптимізації податкового навантаження та забезпечення конфіденційності.

За даними Міністерства фінансів України, коливання ПІІ в Україні починаючи з 2002 по 2023 рік за деяким виключенням мають позитивне сальдо (таблиця 2.1)

Таблиця 2.1.

Прямі іноземні інвестиції в Україні з 2002 по 2023 рр. (млн. дол. США)

рік	ПІІ в Україну		ПІІ з України		Сальдо	
2002	693		-5		+698	
2003	1424	731	13	18	+1411	102.1%
2004	1715	291	4	-9	+1711	21.3%

2005	7808	6093	275	271	+7533	340.3%
2006	5604	-2204	-133	-408	+5737	-23.8%
2007	9891	4287	673	806	+9218	60.7%
2008	10913	1022	1010	337	+9903	7.4%
2009	4816	-6097	162	-848	+4654	-53.0%
2010	6495	1679	736	574	+5759	23.7%
2011	7207	712	192	-544	+7015	21.8%
2012	8401	1194	1206	1014	+7195	2.6%
2013	4499	-3902	420	-786	+4079	-43.3%
2014	410	-4089	111	-309	+299	-92.7%
2015	-458	-868	-51	-162	-407	-236.1%
2016	3810	4268	16	67	+3794	-1032.2%
2017	3692	-118	8	-8	+3684	-2.9%
2018	4455	763	-5	-13	+4460	21.1%
2019	5860	1405	648	653	+5212	16.9%
2020	-868	-6728	82	-566	-950	-118.2%
2021	6687	7555	-198	-280	+6885	-824.7%
2022	1152	-5535	529	727	+623	-91.0%
2023	4247	3095	42	-487	+4205	575.0%

• з 2014 р. – без урахування окупованих територій (Криму, Севастополя, частини Донбасу)

Джерело: [18]

В 2015 році відбувся відтік інвестицій як результат реакції іноземних інвесторів на події, пов'язані в початком військової агресії росії проти України та анексією Крима та частиною територій Луганської і Донецької областей – від'ємне сальдо становило -407 млн.дол.США. Однак, поступово ситуація змінилась на краще і вже в наступному році сальдо склало +3794 млн. дол.США. В 2020 році як наслідок СОВІД-19 мали сальдо – 950 млн., однак незважаючи на всі труднощі, Україна отримала притік іноземного капіталу навіть після повномасштабного вторгнення рф, про що свідчить рис.2.3.

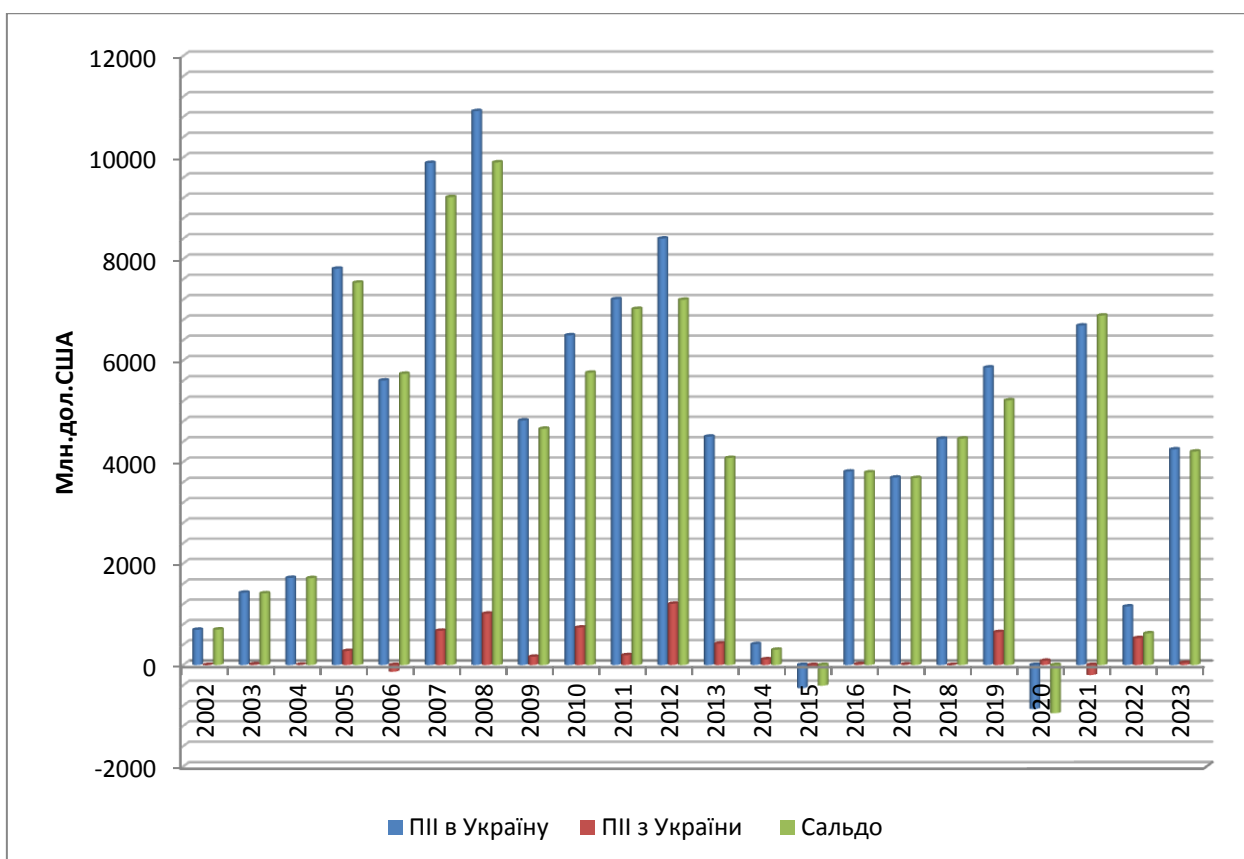

Рис.2.2. Динаміка прямих іноземних інвестицій в Україні з 2002 по 2023 рр. (млн. дол. США)

Джерело: складено автором за даними [18]

З метою стимулювання залучення в економіку України стратегічних інвесторів, підвищення інвестиційної привабливості України, створення нових високооплачуваних робочих місць, а також зростання конкурентоспроможності економіки через запровадження державної підтримки великих інвестиційних проектів прийнято Закон України «Про державну підтримку інвестиційних проектів із значними інвестиціями в Україні»[17].

09 серпня 2023 року Верховною Радою України прийнято Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реалізації інвестиційних проектів із значними інвестиціями» (далі – Закон), який набрав чинності [17].

Основною метою Закону є стимулювання залучення зовнішніх та внутрішніх інвестицій шляхом спрощення вимог до інвестиційних проектів із

значними інвестиціями, удосконалення форм державної підтримки для реалізації таких проектів, що створить сприятливі умови для залучення більшого кола інвесторів та збільшення кількості інвестиційних проектів із значними інвестиціями, а також сприятиме розвитку регіонів, де вони будуть реалізовуватися[17].

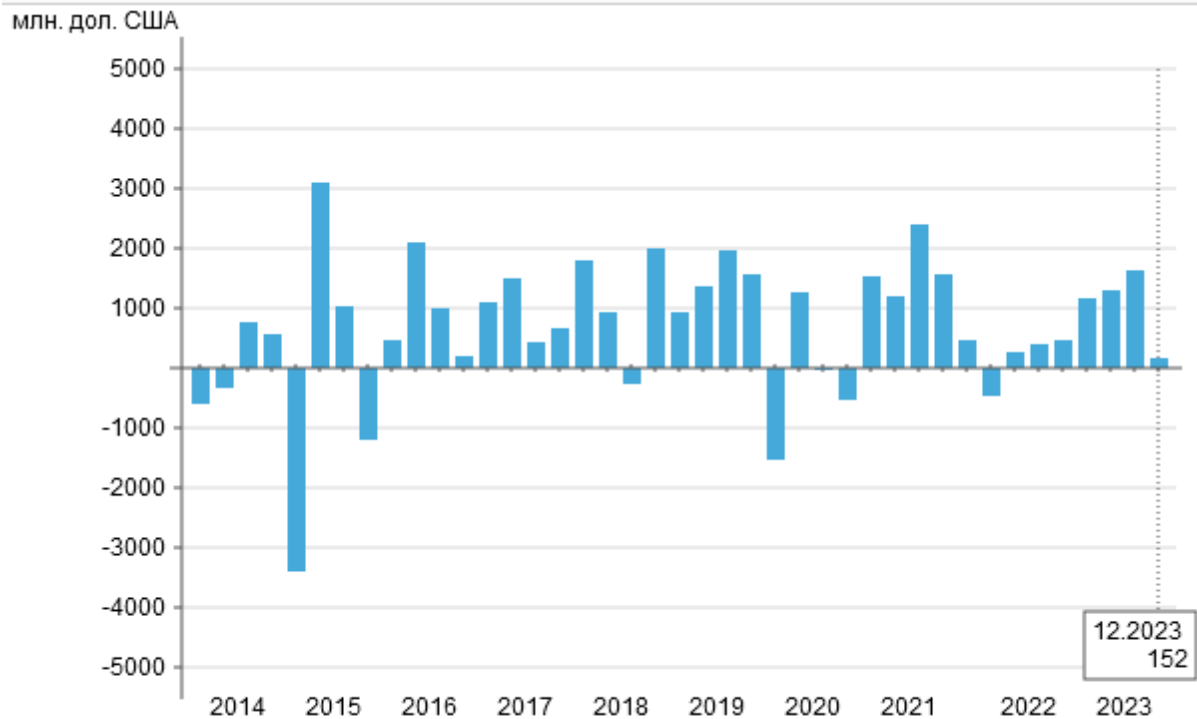

Рис. 2.3. Щоквартальний графік надходження прямих іноземних інвестицій в економіку України за останні 10 років [18]

Загальна виручка компаній з іноземними інвестиціями, які подали фінансову звітність за 2023 рік, становить 189 млрд грн. Аналітики R&D-центру YouControl проаналізували дані з Єдиного державного реєстру та Агентства з розвитку інфраструктури фондового ринку, щоб вивчити появу іноземних інвестицій у структурі власності українських компаній. З'ясувалося, що з 24 лютого 2022-го до 30 квітня 2024 року включно в структурі власності 3570 юросіб з'явилися бенефіціари/учасники з іноземних країн, а також було зареєстровано 2950 нових компаній за участю іноземного капіталу [19].

Під іноземною інвестицією розуміється участь іноземних суб'єктів в статутному або акціонерному капіталі підприємства. Це може включати: ПІІ – вкладення іноземних інвесторів у капітал підприємства, що передбачають контроль або значний вплив на діяльність компанії або інвестиції від іноземних бенефіціарних власників – це інвестиції, здійснені через компанії або структури, які контролюються бенефіціарними власниками, що мають іноземне громадянство або місце реєстрації в іншій державі. Бенефіціарний власник – це фізична особа, яка фактично контролює компанію, навіть якщо вона не є формальним власником її акцій. Крім того, в одній компанії може бути кілька іноземних інвесторів або бенефіціарних власників з різних країн, що підкреслює мультинаціональний характер інвестиційного капіталу. Це може впливати на структуру управління компанією, її стратегії та напрямки розвитку.

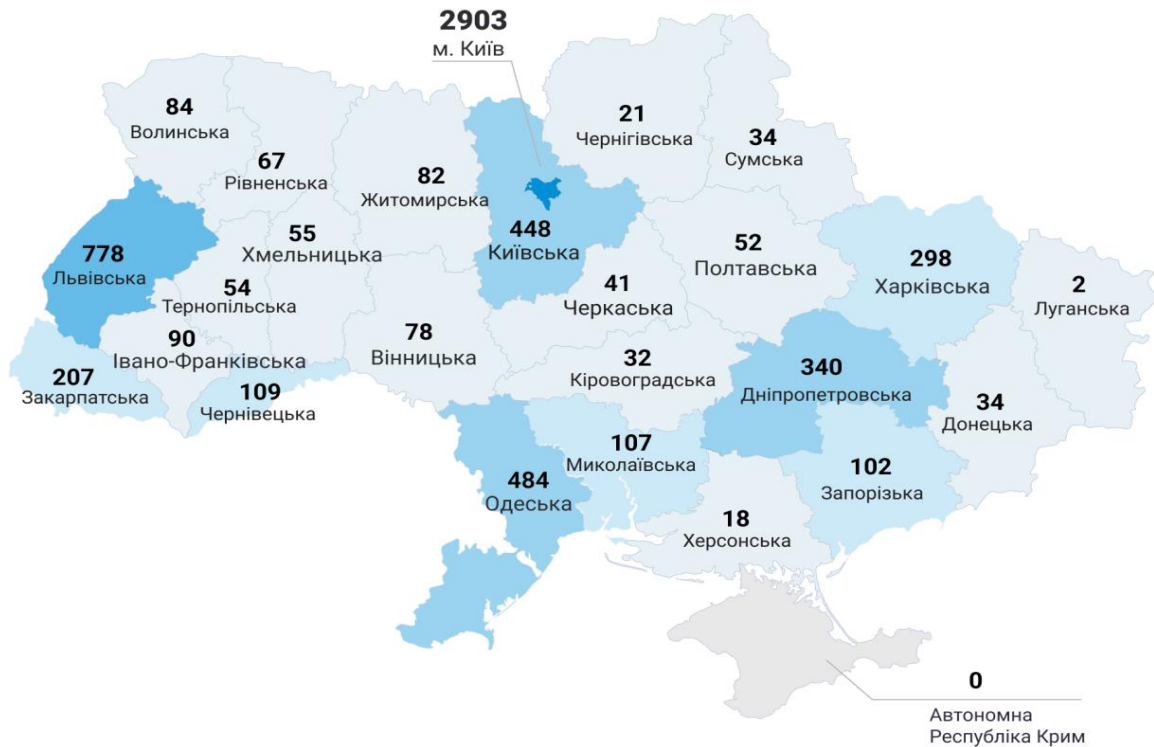
За даними Єдиного державного реєстру юридичних та фізичних осіб-підприємців (ЄДР), інформація про компанії з іноземними інвестиціями в Україні виглядає наступним чином:

- У столиці зареєстровано 2903 компанії з іноземними інвестиціями.
- У Львівській області зареєстровано близько 800 організацій з іноземними інвестиціями.

Крім того, значні обсяги іноземних інвестицій у вигляді участі в статутному капіталі були зафіксовані в наступних областях:

- Одеська область
- Київська область
- Дніпропетровська область
- Харківська область

Це свідчить про активну участь іноземних інвесторів у розвитку економіки України, особливо у великих містах і промислових регіонах (рис.2.4).

Дані: ЄДР, АРІФРУ
Аналітика: YouControl

**YOU
CONTROL**

Рис.2.4. Регіональний розподіл компаній з іноземними учасниками та/або бенефіціарами, зареєстрованих на період з 24.02.2022 по 30.04.2024 року включно

Джерело: [19]

За даними Єдиного державного реєстру юридичних та фізичних осіб-підприємців (ЄДР), у сфері оптової та роздрібної торгівлі, ремонту автотранспортних засобів і мотоциклів працюють 44% з досліджуваних компаній з іноземними інвестиціями. Активність іноземних інвесторів також спостерігається в таких сферах[19]:

- Переробна промисловість;
- Професійна, наукова та технічна діяльність;
- Будівництво та нерухомість;
- Транспортна сфера;
- ІТ.

Понад 110 країн світу інвестували в українські фірми за останні два роки шляхом участі в статутному капіталі. За цей час у структурі власності 1500 українських компаній з'явилися інвестиції з Узбекистану. Значна частина цих юридичних осіб перед повномасштабним вторгненням мала інших власників з України, що призвело до зміни складу учасників, адреси реєстрації, виду діяльності та назви компанії.

Інші країни за кількістю компаній з іноземними співвласниками: Туреччина — 623 компанії, Великобританія — 619 компаній, Казахстан — понад 500 компаній, Кіпр — 205 компаній, Сейшельські Острови — 391 компанія, Маршаллові Острови — 111 компаній, Беліз — 86 компаній.

Серед європейських країн найбільше інвестували компанії та фізичні особи з: Польщі — 244 компанії, Німеччини — 182 компанії.

Інвестиції зі США отримали 239 компаній. Прикладом є ТОВ "СТАРЛІНК ЮКРЕЙН", зареєстроване у квітні 2022 року у сфері супутникового електрозв'язку. Серед засновників — "СТАРЛІНК ХОЛДІНГС НЕЗЕРЛАНДС Б.В." з Нідерландів, а бенефіціар — громадянин США Ілон Маск [19].

У липні 2022 року було зареєстровано ТОВ "МІАМОТО ІНТЕРНЕТІОНЛ УКРАЇНА" зі статутним капіталом 1 млн грн. Компанія спеціалізується на будівництві, її учасники — американська акціонерна корпорація "МІАМОТО ІНТЕРНЕТІОНЛ, ІНК." та українська "Мотива.ван", бенефіціари — громадянин США Хідекі Кіт Міямото та Павло Похальчук з реєстрацією в Україні. За 2023 рік компанія отримала 59 млн грн чистого доходу.

У 4792 компаній, що становить 73% від загальної кількості 6520 юридичних осіб з іноземними інвестиціями за досліджуваний період, відсутні дані фінансової звітності за 2023 рік [19]. Лідерами за сумою отриманої виручки серед тих, хто подав фінансову звітність до Державної служби статистики станом на 30.04.2024 року, є:

- ТОВ “ДЛ СОЛЮШН” — дистриб’ютор тютюнових виробів, 50,6 млрд грн. Бенефіціаром компанії у березні 2023 року став громадянин Ізраїлю Арі Вебер.
- ТОВ “СПЕЙСИКС” — 27,1 млрд грн, компанія працює на ринку азартних ігор під брендом "Космолот". Учасниками компанії є Сергій Потапов та громадянин Німеччини з реєстрацією у Великобританії Арнульф Еккехард Нойманн-Дамерау.
- ТОВ “ТОРГОВИЙ ДІМ “МІРАНА” — оптова торгівля тютюновими виробами, 5,5 млрд грн. Бенефіціаром компанії з лютого 2024 року є громадянин Узбекистану Тімур Матенов.

Іноземні бенефіціари та фінансово-промислові групи

241 компанія, де з’явилися іноземні власники, фізособи-нерезиденти або особи з місцем реєстрації за кордоном, входить до складу 121 фінансово-промислової групи, доданої в систему YouControl [19].

У структурі власності 27 компаній зі складу ФПГ “Аптека низьких цін” додалися компанії з Великобританії, при цьому склад бенефіціарів суттєво не змінився. Разом з тим через зміну адреси реєстрації з України на Об’єднані Арабські Емірати ключової особи фінансово-промислової групи “ЛОГОС” Валерія Шамотія, в досліджуваній перелік потрапили 2 компанії зі складу групи — ТОВ “ТОБАККО ДІСТРІБУШН СІСТЕМ” та ТОВ “ФЛАЙ-ТАЙМ”. Валерій Кіптик, який є однією з ключових осіб ФПГ “Ольвія” змінив країну реєстрації з України на Кіпр. Зміни торкнулись 11 компаній цієї фінансово-промислової групи [19].

Інвестиції з агресивним присмаком

За період з 24.02.2022 до 30.04.2024 року було зафіксовано, що учасники або бенефіціари **19 компаній** з іноземними інвестиціями мають громадянство або місце реєстрації в Російській Федерації. Це свідчить про наявність російського сліду в структурі власності деяких українських компаній.

У березні 2024 року було зареєстровано ТОВ "АВТОБАН ОІЛ", учасником якого є громадянин Росії з місцем проживання у Дніпрі, Вадим Сафронов.

Щодо білоруських інвестицій, 47 компаній отримали інвесторів з Білорусі. З них 27 юридичних осіб були зареєстровані після початку повномасштабного вторгнення. Наприклад, громадянин Білорусії Сергій Толок, зареєстрований у Києві, став учасником 6 компаній групи "Домофон. Інжиніринг. Охорона", а Вячеслав Рябченко з Білорусі став співвласником ще 6 компаній, які в основному займаються торгівлею.

Понад 100 українських компаній отримали учасників або бенефіціарів з Китаю. Більш ніж половина з них зареєстровані після початку повномасштабної війни. Більше половини цих компаній працюють у сфері торгівлі різними товарами.

Також варто відзначити, що ще 31 компанія отримала співвласників з країн-союзників Росії або країн, що підтримують військову агресію проти України, зокрема з Ірану та Сирії. Ці компанії активні в таких секторах, як торгівля, ІТ і нерухомість.

2.2. Стан та тенденції глобального ринку іноземного інвестування

Глобальні потоки прямих іноземних інвестицій (ПІІ) у 2023 році, за оцінками, становили 1,37 трильйона доларів США, продемонстрували незначне зростання (+3%) порівняно з 2022 роком, не піддаючись очікуванням, оскільки побоювання щодо рецесії на початку року зменшилися, а фінансові ринки показали хороші результати. Однак економічна невизначеність і вищі процентні ставки вплинули на глобальні інвестиції. Зростання основного показника відбулося в основному через вищі значення в кількох європейських кондуїтних економіках; без урахування цих каналів глобальні потоки ПІІ були на 18% нижчими.

У розвинених країнах ПІІ в Європейському Союзі підскочили з від'ємних 150 мільярдів доларів у 2022 році до позитивних 141 мільярда доларів через великі коливання в Люксембурзі та Нідерландах. За винятком цих двох країн, надходження в решту країн ЄС знизилися на 23%, причому в кількох великих реципієнтах. Приплив в інші розвинені країни також стагнував, з нульовим зростанням у Північній Америці та спадом в інших країнах.

Потоки ПІІ до країн, що розвиваються, впали на 9% до 841 мільярда доларів США, причому в більшості регіонів потоки зменшуються або стагнують. ПІІ скоротилися на 12% в Азії, що розвивається, і на 1% в Африці. Він був стабільним у Латинській Америці та Карибському басейні, оскільки Центральна Америка протистояла цій тенденції.

Оголошення про міжнародні інвестиційні проекти, в тому числі нові проекти (головним чином промисловість), проектне фінансування (головним чином інфраструктура) і транскордонні злиття та поглинання (M&As), були переважно негативними. Міжнародне проектне фінансування та злиття та поглинання найбільше постраждали від вищих витрат на фінансування у 2023 році, угод на 21% і 16% менше відповідно. Оголошень про новий проект також було на 6% менше. Однак їхня вартість зросла на 6% і продемонструвала вищі показники у виробництві, що є початковою ознакою відновлення після тривалої тенденції до зниження.

Ключові тенденції серед найбільших економік-реципієнтів ПІІ

- У розвинених регіонах оголошення про міжнародні інвестиційні проекти скоротилися повсюдно. Вартість злиттів і поглинань була на 280 мільярдів доларів нижчою, ніж у 2022 році, що прямо пригнічувало потоки ПІІ. Угоди з проектного фінансування були нижчими на 157 мільярдів доларів. Нижчі значення оголошень про нові проекти вплинуть на потоки ПІІ у 2024 році.

- У Сполучених Штатах, найбільшому одержувачі ПІІ, надходження ПІІ у 2023 році впали на 3%, кількість нових проектів – на 2%, а угоди з проектного фінансування – на 5%.
- Китай повідомив про рідкісне зниження припливу прямих іноземних інвестицій (-6%), але продемонстрував зростання кількості нових проектів (+8%).
- АСЕАН, яка зазвичай є двигуном зростання ПІІ, повідомила про зниження ПІІ на 16%. Однак привабливість регіону для інвестування у виробництво підкреслила стрибок на 37% у оголошеннях про нові проекти, а також значне зростання у В'єтнамі, Таїланді, Індонезії, Малайзії, Філіппінах і Камбоджі.
- Індія повідомила про падіння надходження прямих іноземних інвестицій (-47%), але стабільну кількість оголошень про нові проекти, утримуючи її в п'ятірці найкращих світових напрямків для нових проектів.
- У Західній Азії обсяг ПІІ залишився стабільним (+2%) завдяки триваючим активним інвестиціям в Об'єднаних Арабських Еміратах, де кількість нових інвестицій зросла на 28% і посідає друге місце після Сполучених Штатів. У Саудівській Аравії на 63% також зросла кількість нових будівель.
- Потoki прямих іноземних інвестицій в Африку майже не змінилися і становили приблизно 48 мільярдів доларів (-1%). Оголошення про нові проекти зросли, в основному завдяки значному зростанню в Марокко, Кенії та Нігерії. Однак угоди з проектного фінансування впали на третину, що перевищує середній глобальний спад, послаблюючи перспективи потоків фінансування інфраструктури.
- У Латинській Америці Бразилія повідомила про зниження притоку ПІІ на 22%. У той час як кількість нових проектів залишалася стабільною, міжнародне проектне фінансування різко впало, на 40% менше угод, ніж у 2022 році. Мексика повідомила про збільшення прямих іноземних

інвестицій, а також про подальше збільшення оголошень про нові проекти, зміцнюючи свою позицію серед найбільших світових реципієнтів.

Звіт ЮНКТАД про світові інвестиції за 2023 рік показує зростаючий щорічний дефіцит інвестицій, з яким стикаються країни, що розвиваються, коли вони працюють над досягненням Цілей сталого розвитку (ЦСР) до 2030 року [20]. Зараз розрив становить близько 4 трильйонів доларів на рік – порівняно з 2,5 трильйонами доларів у 2015 році, коли були прийняті ЦСР.

У звіті показано, що глобальні прямі іноземні інвестиції (ПІІ) скоротилися на 12% у 2022 році, і аналізується, як інвестиційна політика та тенденції ринку капіталу впливають на інвестиції в ЦСР, зокрема в чисту енергію [20].

У ньому підкреслюється, що країни, що розвиваються, потребують інвестицій у відновлювану енергетику на суму близько 1,7 трильйона доларів США щороку, але залучили лише 544 мільярди доларів ПІІ у чисту енергетику у 2022 році.

Хоча з 2015 року інвестиції у відновлювані джерела енергії зросли майже втричі, більшість грошей пішла в розвинені країни.

Доповідь закликає до термінової підтримки країн, що розвиваються, щоб вони могли залучити значно більше інвестицій для переходу на чисту енергію. У ньому пропонується договір, який визначає пріоритетні дії, починаючи від механізмів фінансування та закінчуючи інвестиційною політикою, щоб забезпечити сталу енергетику для всіх.

Після значного відновлення у 2021 році глобальні ПІІ впали на 12% у 2022 році до 1,3 трильйона доларів США, в основному через глобальні кризи, що накладалися одна на одну – війна в Україні, високі ціни на продовольство та енергоносії та стрімке зростання державного боргу.

Падіння було відчутно в основному в розвинутих економіках, де ПІІ впали на 37% до 378 мільярдів доларів. Але потоки до країн, що розвиваються, зросли на 4% – хоча й нерівномірно, при цьому кілька великих

країн, що розвиваються, залучили більшу частину інвестицій, тоді як потоки до найменш розвинених країн скоротилися.

На інтерактивній діаграмі ПІІ приведено динаміку світових ПІІ та ПІІ в Україні починаючи з 1990 року(рис.2.5). Позитивним моментом є те, що оголошення про нові інвестиційні проекти зросли на 15% у 2022 році, зростаючи в більшості регіонів і секторів.

Галузі, які борються з проблемами ланцюга постачання, зокрема електроніка, напівпровідники, автомобілебудування та машинобудування, спостерігали сплеск проектів, тоді як інвестиції в сектори цифрової економіки сповільнилися.

Міжнародні інвестиції у виробництво відновлюваної енергії, зокрема сонячної та вітрової, також продовжували зростати, але на 8% повільніше, ніж 50%, зафіксоване у 2021 році. Примітно, що оголошені проекти у виробництві батарей зросли втричі до понад 100 мільярдів доларів у 2022 році.

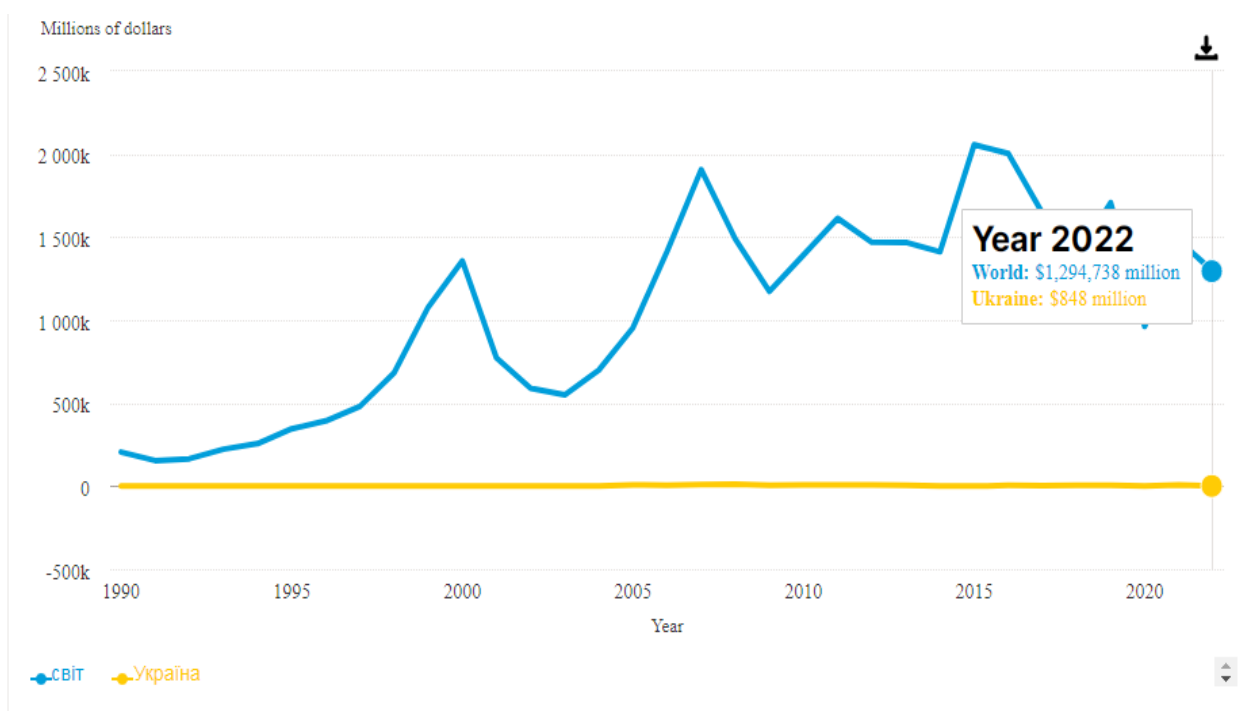

Рис.2.5. Динаміка глобальних прямих іноземних інвестицій за 1990 – 2022 р.р.[20]

У звіті також зазначається, що великі нафтові компанії поступово продають активи на викопному паливі – зі швидкістю близько 15 мільярдів доларів на рік – переважно незареєстрованим на біржі приватним інвестиційним компаніям і меншим операторам із нижчими вимогами до розкриття інформації.

Це вимагає нових моделей укладання угод для забезпечення відповідального управління активами.

Інвестиційний розрив Цілей Розвитку Тисячоліття (ЦРТ) збільшується незважаючи на зростання сталого фінансування

Міжнародні інвестиції в галузі Цілей Сталого Розвитку (ЦСР) у країнах, що розвиваються, зросли у 2022 році, зросла кількість проектів у сферах інфраструктури, енергетики, водопостачання та санітарії, агропродовольчих систем, охорони здоров'я та освіти. Але зростання з моменту прийняття ЦСР у 2015 році є відносно скромним через слабке зростання в перші роки та різке скорочення інвестицій під час пандемії COVID-19 та активізації військових конфліктів в світі і зокрема, в Україні.

Звіт показує, що, незважаючи на зростання, річний дефіцит інвестицій у ЦСР у країнах, що розвиваються, збільшився з 2,5 трлн доларів у 2015 році до 4 трлн доларів (рис.2.5). Збільшення пов'язане як з недостатніми інвестиціями, так і з додатковими потребами. Потреби країн, що розвиваються в енергетичних інвестиціях, оцінені в 2,2 долара на рік, складають більше половини цього розриву. Це стосується інвестицій у виробництво енергії, енергоефективність і технології та джерела низьковуглецевого переходу. Великі прогалини також існують для водної та транспортної інфраструктури.

Збільшення інвестиційного розриву в цілях розвитку в країнах, що розвиваються, контрастує з позитивними тенденціями, що спостерігаються в інвестиціях у сталий розвиток на глобальних ринках капіталу. У 2022 році ринок сталого фінансування зріс на 10% до 5,8 трильйона доларів.

Країни, що розвиваються, терміново потребують більше підтримки для залучення інвестицій у чисту енергію. Хоча інвестиції у відновлювану енергетику зросли майже втричі з моменту прийняття Паризької угоди в 2015 році, більша частина грошей пішла в розвинені країни .

У той час як країни, що розвиваються, потребують приблизно 1,7 трильйона доларів США щороку в інвестиції у відновлювану енергетику, включно з електромережами, лініями електропередач і накопичувачами, вони залучили лише близько 544 мільярдів доларів у 2022 році. Звіт показує, що понад 30 країн, що розвиваються, досі не зареєстрували великий міжнародний інвестиційний проект у відновлювану енергетику.

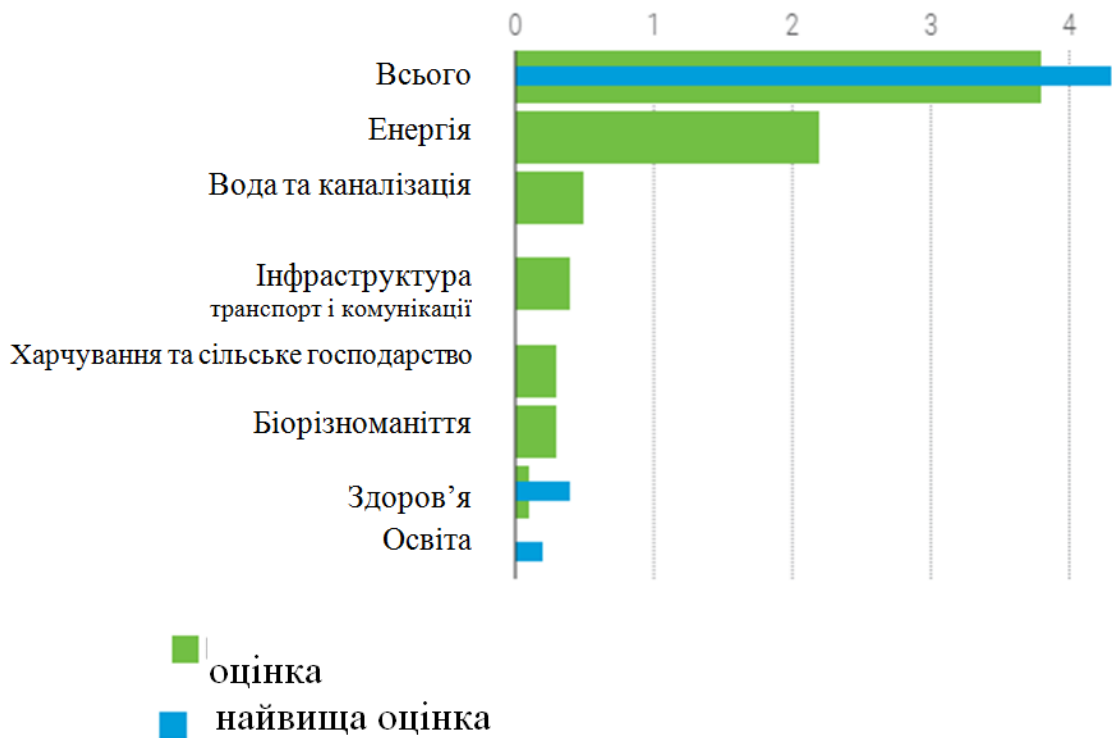

Рис.2.6. Розрахунковий річний дефіцит інновацій для досягнення цілей сталого розвитку до 2030 року за обсягом і за секторами, трлн.дол.США

Джерело: [20]

Вартість капіталу є основною перешкодою для інвестицій в енергетику в країнах, що розвиваються, які вважаються більш ризикованими. Партнерство між міжнародними інвесторами, державним сектором і багатосторонніми фінансовими установами може значно знизити вартість капіталу.

Наприклад, залучення міжнародних інвесторів зменшує серед боргового фінансування на 8%. Додавання багатосторонніх банків розвитку (МБР) знижує його на 10%. А поєднання цих двох з урядами в державно-приватному партнерстві зменшує його на 40%.

Хоча більшість країн, що розвиваються, встановили цілі щодо переходу на стійкі джерела енергії, лише одна третина з них перетворила ці цілі на інформацію про інвестиційні потреби.

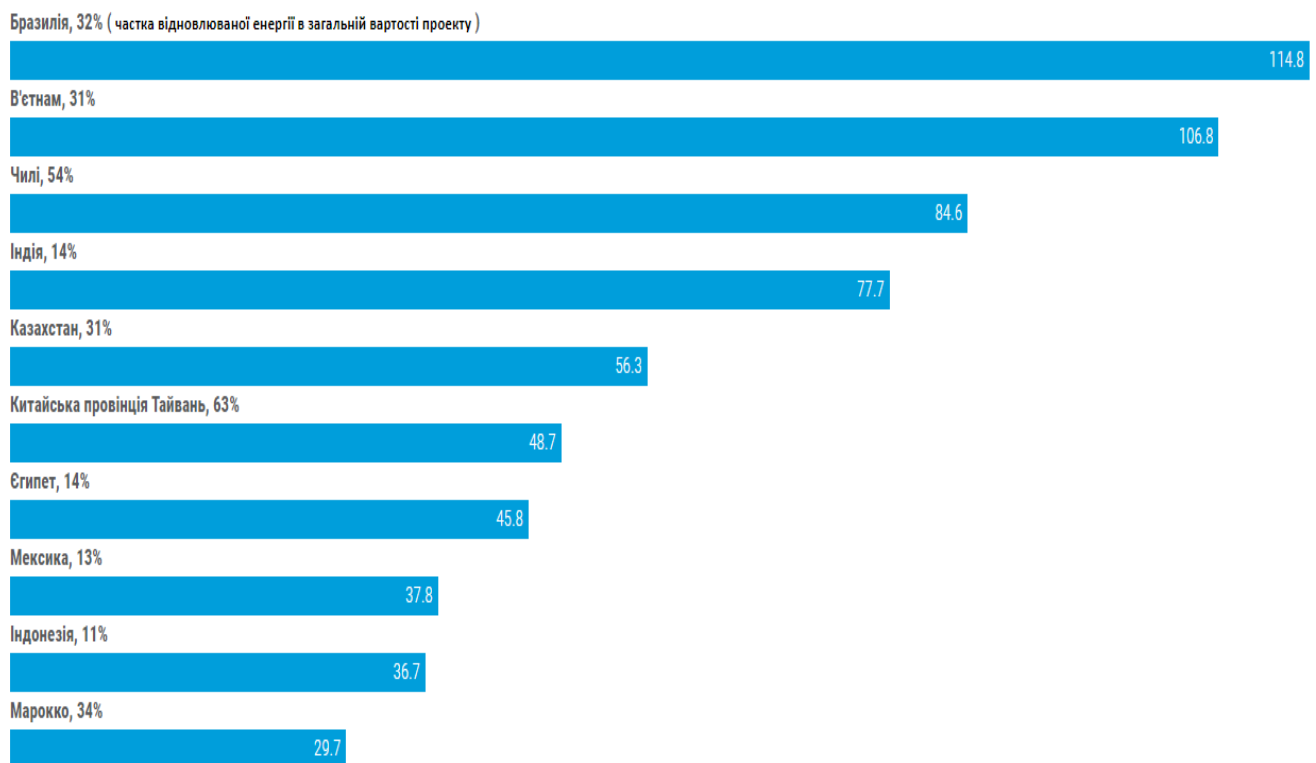

Рис.2.7. 10 найбільших економік, що розвиваються, за кількістю міжнародних інвестицій у відновлювану енергетику, млрд.дол.США та відсотки, за 2015-2022 роки

Джерело: [20]

У 2022 році активність щодо формування інвестиційної політики зросла, оскільки багато країн вжили заходів для протидії очікуваному

економічному спаду. Кількість заходів, сприятливих для інвестицій, досягла 102, майже вдвічі більше порівняно з попереднім роком і відновивши свою частку в загальній кількості заходів до пандемії.

Заходи зі сприяння інвестиціям були помітні в країнах, що розвиваються, і, вперше після пандемії, також у розвинених країнах. Вони включали нові ініціативи щодо сприяння відновлюваним джерелам енергії та іншим інвестиціям, пов'язаним із кліматом.

У 2022 році тривала робота з реформування режиму міжнародної інвестиційної угоди (ІІА). Це включало нові типи інвестиційних угод, припинення дії існуючих двосторонніх інвестиційних угод і триваючі багатосторонні дискусії щодо реформування механізмів вирішення спорів між інвестором і державою.

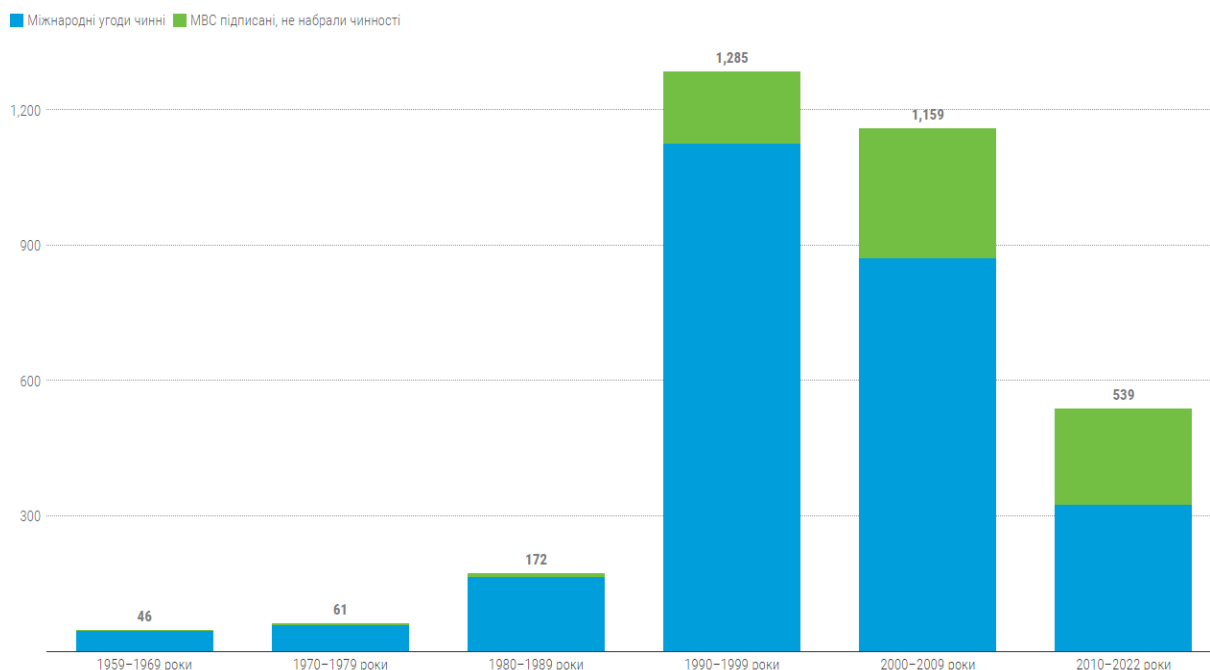

Рис.2.8. Зменшення міжнародних інвестиційних угод (підписаних і чинних), 1959 – 2022 р.р.

Джерело: [20]

Інвестиційна політика сприяє розвитку чистої енергії, але старі договори заважають прогресу

2.3. Ключові тенденції міжнародного інвестиційного процесу в світі і в Україні

Фактори, що виходять за межі економічних детермінант, все більше формують інвестиційні рішення, відсуваючи менші економіки та перешкоджаючи розвитку на основі ПІІ. Нова доповідь ООН з питань торгівлі та розвитку (ЮНКТАД) проливає світло на основні зміни в глобальних прямих іноземних інвестиціях (ПІІ), сформовані тенденціями в глобальних ланцюжках створення вартості, технологічним прогресом, геополітичною динамікою та екологічними проблемами [21].

У звіті під назвою «Глобальна економічна роздробленість і зміна моделей інвестицій» попереджається, що фактори, що виходять за межі економічних детермінант, дедалі більше формують інвестиційні рішення, ускладнюючи стандартні підходи до заохочення інвестицій [21].

Прямим іноземним інвестиціям важко встигати за ВВП і торгівлею. Зростання ПІІ та глобальних ланцюжків створення вартості (GVC) більше не узгоджується зі зростанням ВВП і торгівлі, що вказує на значні зміни у світовій економіці. З 2010 року світовий ВВП і торгівля щорічно зростали в середньому на 3,4% і 4,2% відповідно, навіть попри зростання напруженості в торгівлі. Тим часом зростання ПІІ майже не досягло нуля.

Така ж тенденція прослідковується у співвідношенні темпів іноземних інвестицій та виробництва і торгівлі.

Це відставання відображає підвищену обережність інвесторів через зміни в міжнародному виробництві та GVC, зростання протекціонізму та зростання геополітичної напруженості. У ньому також підкреслюється, що країни, що розвиваються, економічний розвиток яких залежить від ПІІ, особливо вразливі до коливань глобальних інвестиційних потоків.

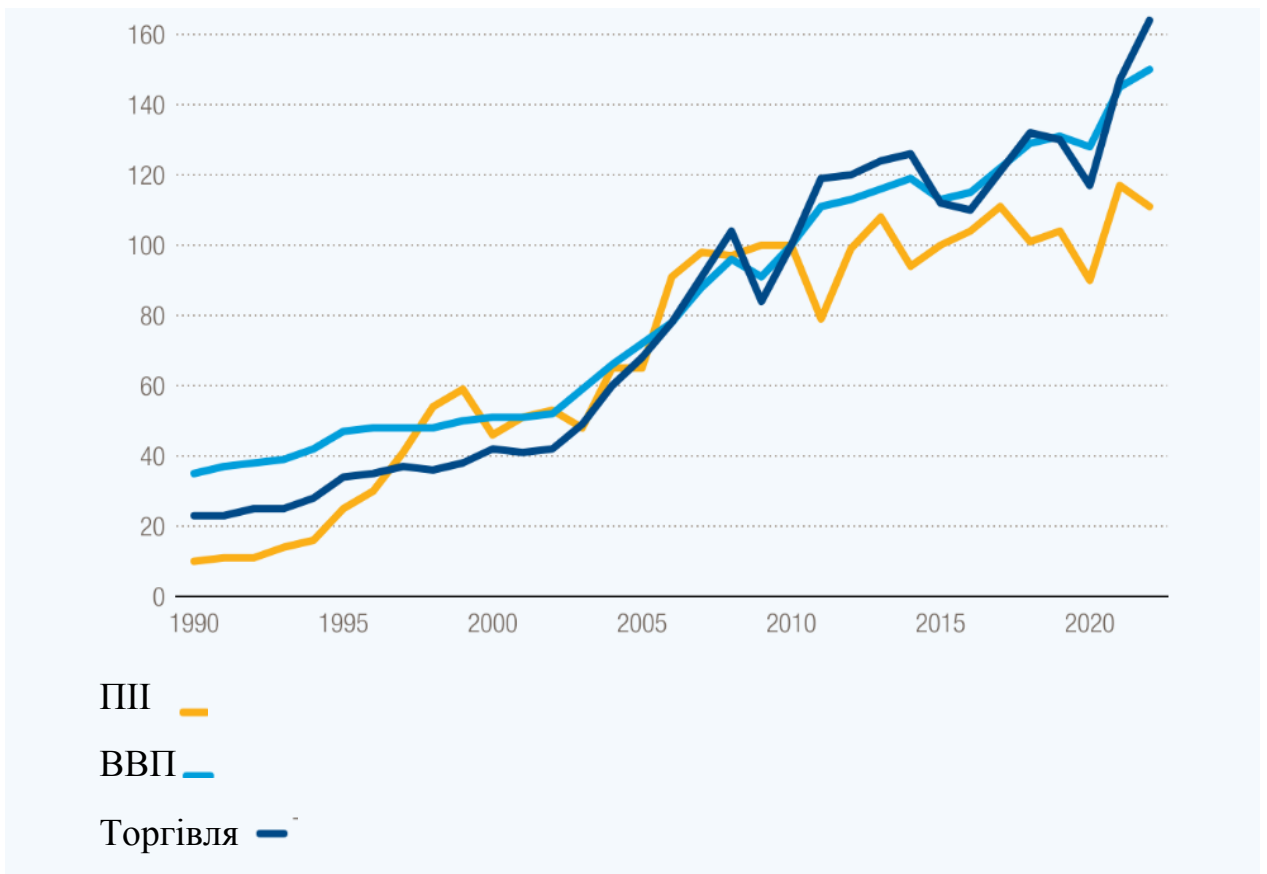

Рис.2.9. Основні тенденції: прямі іноземні інвестиції (ПІІ), валовий внутрішній продукт (ВВП) і тенденції торгівлі, проіндексовані 2010 р. = 100

Джерело: UNCTAD, на основі таблиць ресурсів-випусків Eora26 та Азіатського банку розвитку (АБР).

Примітка. Торгівля — це глобальний експорт товарів і послуг. Базовий тренд ПІІ – це індикатор ЮНКТАД, який фіксує довгострокову динаміку ПІІ шляхом компенсації коливань, спричинених одноразовими транзакціями та нестабільними фінансовими потоками

ПІІ все більше віддають перевагу послугам над виробництвом, збільшуючи розрив між двома секторами.

З 2004 по 2023 рік частка транскордонних нових проектів у сфері послуг підскочила з 66% до 81%. Одночасно інвестиції в послуги в обробній промисловості зросли майже вдвічі до приблизно 70%, завдяки стрімкому технологічному прогресу.

Навпаки, ПІІ у виробництво стагнували протягом двох десятиліть, перш ніж зазнати значного спаду, з від'ємним річним темпом зростання на

рівні -12% протягом трьох років після спалаху COVID-19. Послуги збільшують свою вагу в прямих іноземних інвестиціях (рис.2.10)

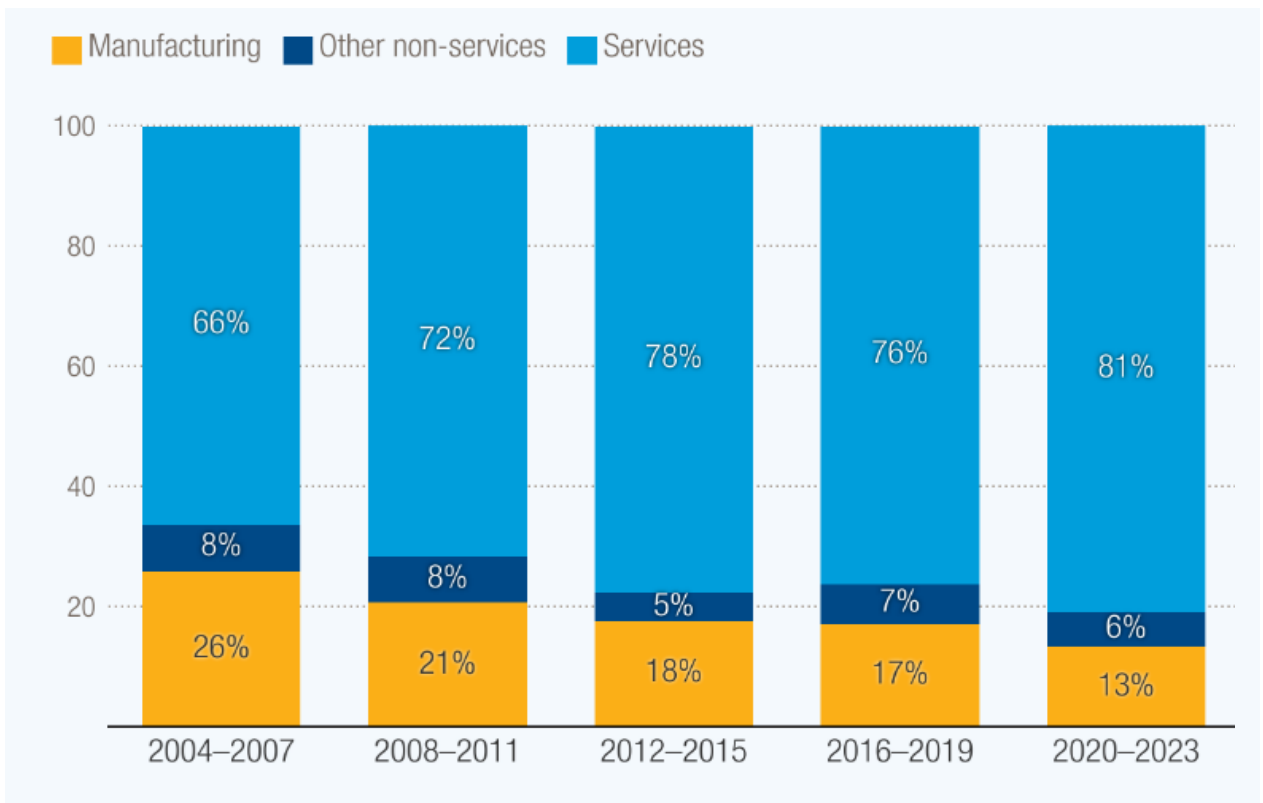

Рис.2.10. Відсоток транскордонних нових проектів на сектори виробництва і послуг за 2004-2024 роки

Джерело: UNCTAD, на основі інформації Financial Times Ltd, fDi Markets (www.fDimarkets.com).

Примітка: галузевий аналіз базується на змінній «Ділова активність» від fDi Markets. Важливо, що це означає, що «Послуги» включають діяльність у сфері надання послуг у типових виробничих галузях (наприклад, офіси продажів виробників автомобілів). «Виробництво» класифікується в базі даних. «Інші види послуг» включають кілька видів діяльності, які зазвичай класифікуються як послуги, але за своєю природою пов'язані з фізичними активами; він складається з наступних категорій: будівництво, електроенергетика, видобуток та інфраструктура. «Послуги» включають усі інші (пов'язані з послугами) комерційні види діяльності. Діяльність «ІКТ та Інтернет-інфраструктура» була розділена на Інтернет-інфраструктуру, віднесено до «Інших не-послуг», а решту ІКТ-послуг віднесено до «Послуг».

Розширення сфери послуг переважно приносить користь більшим економікам, що розвиваються, які можуть ефективно конкурувати,

створюючи дисбаланс, який залишає менші країни в невідному становищі. Крім того, скорочення потоків прямих іноземних інвестицій у виробництво серйозно перешкоджає менш розвиненим економікам оновлювати методи виробництва та впроваджувати нові технології.

Геополітична напруженість дедалі більше впливає на потоки ПІІ. Нещодавні глобальні конфлікти та кризи порушили звичайні моделі інвестицій, що призвело до нестабільних інвестиційних відносин і обмежених шансів отримати вигоду від стратегічної диверсифікації.

Інвестиції між геополітично віддаленими країнами – країнами з різними політичними інтересами чи зовнішньою політикою – скоротилися з 23% у 2013 році до 13% у 2022 році.

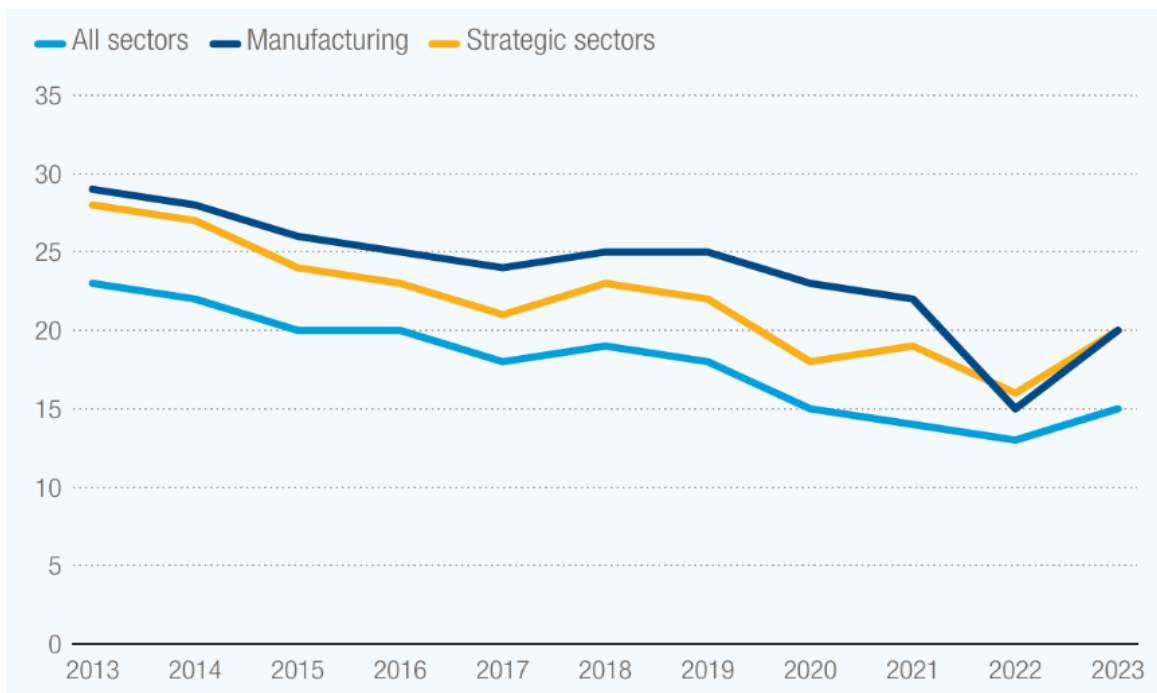

Рис.2.11. Відсоток глобальних транскордонних нових проектів (всі сектори, виробництва, стратегічні сектори) між країнами, які є «геополітично віддаленими» за 2013 – 2023 роки

Джерело: UNCTAD, на основі інформації Financial Times Ltd, fDi Markets (www.fDimarkets.com).

Примітка. Класифікація «Стратегічні сектори» відповідає МВФ (2023). Оцінка геополітичного вирівнювання базується на моделях голосування в ООН (див. примітку 11). Висновки залишаються надійними за альтернативних визначень геополітичних угруповань.

Ця тенденція стала особливо помітною у промисловості, оскільки торгова напруженість почала загострюватися в 2019 році.

Зростають інвестиції в екологічні технології. У міру того, як занепокоєння щодо зміни клімату посилюється, ПІ в екологічні технології, такі як вітрова та сонячна енергетика, стали сектором, що найшвидше розвивається за межами послуг.

За останні два десятиліття їхня частка в загальних проектах із нуля в секторах, що не належать до послуг, зросла з 1% до 20%. Подібним чином, проекти ПІ у виробництво електромобілів і акумуляторів зростали на 27% щорічно з 2016 року.

Поглиблюється маргіналізація менш розвинених країн.

Глобальні інвестиційні потоки все більше надають перевагу секторам розвинутих ринків і ринків, що розвиваються. Цей вузький фокус має тенденцію виключати менші та менш розвинені країни, погіршуючи їхню економічну вразливість.

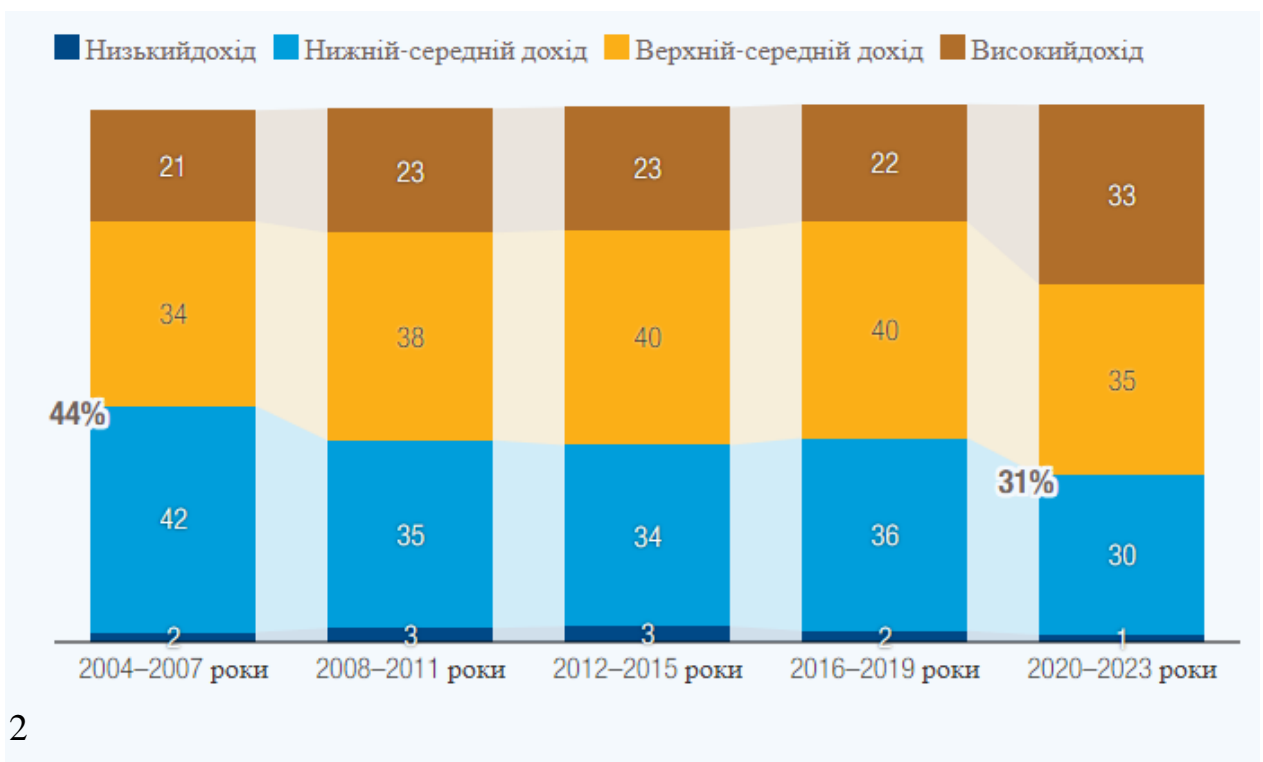

Рис.2.12. Відсоток транскордонних нових проектів за рівнем доходу країн-реципієнтів, країн, що розвиваються

Джерело: UNCTAD, на основі інформації Financial Times Ltd, fDi Markets

(www.fDimarkets.com).

Примітка. Категорії доходів базуються на класифікації Світового банку. Аналіз виключає транскордонні нові проекти в Китаї, щоб компенсувати наслідки зменшення частки Китаю як одержувача ПІІ.

Частка загального обсягу нових проектів ПІІ в найменш розвинених країнах (НРД) скоротилася з 3% у середині 2010-х років до лише 1%. Крім того, за останні два десятиліття ПІІ в країнах з низьким рівнем доходу та доходом нижче середнього скоротилися на третину.

Звуження фокусу ПІІ, як географічно, так і секторально, виводить на другий план менші та менш розвинені країни, посилюючи їхню економічну вразливість і підриваючи їхні прагнення до сталого зростання та економічного розвитку.

Які сектори української економіки залишаються привабливими для інвестицій попри війну? Які галузі стануть локомотивом розвитку після війни? Які ризики визначатимуть економічний поступ і суспільний розвиток? І що мають зробити держава, бізнес і суспільство, щоб не втратити останній шанс? [22]. Україна демонструє значний прогрес у подоланні наслідків повномасштабного вторгнення, демонструючи позитивні ознаки економічного зростання, незважаючи на російську агресію, що триває. Разом з фінансовою підтримкою від міжнародних партнерів, стабілізацією енергетичного сектору, ефективним розв'язанням проблеми блокади морських кордонів та, хочеться сподіватися, швидким подоланням перешкод на сухопутних кордонах з країнами ЄС, перед Україною відкривається перспектива помірної зростання загальної вартості та обсягу українського ринку інвестицій у 2024 році.

Уряд бачить значні можливості для інвестицій у різних секторах економіки. Ось деталі щодо інвестиційного потенціалу в кожному з них:

1. Оборонно-промисловий комплекс: більше 10 великих проектів на 43 млрд гривень.
2. Металургія та металообробка: понад 20 потенційних проектів на 26 млрд гривень.

3. Агропромисловий комплекс: понад 300 проектів з інвестиційним потенціалом 34 млрд гривень.
4. Енергетика: більше 50 проектів з можливістю вкладення 177 млрд гривень.
5. Фармацевтика: більше 30 проектів на 19 млрд гривень.
6. Розробка природних ресурсів: більше 10 проектів на 5,6 млрд гривень.
7. Логістика та інфраструктура: більше 30 проектів на 123 млрд гривень.
8. Меблева та деревообробна промисловість: більше 40 проектів на 5 млрд гривень.
9. Інноваційні технологічні стартапи: більше 2000 стартапів на 11 млрд гривень.
10. Промислове виробництво: більше 20 проектів на 16 млрд гривень.[22]

Це свідчить про широкий спектр можливостей для інвесторів, що охоплюють різні галузі економіки, від високих технологій та промисловості до агропромислового сектору та енергетики.

У що інвестує бізнес. Воєнні технології: активне залучення інвестицій: Сектор воєнних технологій активно залучає інвестиції, зростає його роль у економіці. Очікувані угоди: Прогнозуються 10-мільйонні угоди у 2024-2025 роках за участю провідних іноземних оборонних компаній.

Агропереробна галузь, машинобудування, деревообробка: зростаючий інтерес: бізнес активізував інвестиції в ці галузі з метою виробництва продукції з вищою доданою вартістю. Експортна конкурентність: вироблена продукція повинна бути конкурентною на зовнішніх ринках.

ІТ сектор: зниження вартості капіталізації як результат на ринку з'явилися цікаві компанії чи команди з фокусом на ІТ аутсорсинг за зниженими цінами порівняно з 2021 роком. Перспективи після війни - прогнозується, що ІТ сектор увійде до трійки лідерів інвестиційно привабливих секторів після завершення війни.

ТОП-3 інвестиційно привабливих секторів на сьогодні: переробна промисловість, торгівля, логістика.

ТОП-3 інвестиційно привабливих секторів після війни: ІТ сектор, будівництво, агротех.

Оптимальні характеристики бізнесу, привабливого для інвестицій: Експортний потенціал - продукція повинна мати очевидний потенціал для експорту. Стабільний локальний попит - наявний стабільний попит на внутрішньому ринку. Фінансова модель зростання - впроваджена модель зростання бізнесу через експансію на зовнішні ринки. Стратегічний менеджмент - наявність розумного стратегічного менеджменту. Зрозумілий бюджет інвестицій - чітко визначений бюджет інвестицій із вказанням суми, напрямків та очікуваного ефекту.

Ці характеристики та тенденції вказують на те, що український бізнес орієнтується на інновації, експортну конкурентність та стратегічне планування, що робить його привабливим для інвесторів.

РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ТА НАПРЯМИ АКТИВІЗАЦІЇ МІЖНАРОДНОГО ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ В УКРАЇНІ

3.1. Вплив міжнародних інвестицій на економічний розвиток України

Міжнародні інвестиції мають значний вплив на економічний розвиток України і відіграють ключову роль у кількох аспектах:

1. Стимулювання економічного зростання: Іноземні інвестиції забезпечують додаткові ресурси для розвитку виробництва, інфраструктури та інноваційних технологій. Це сприяє збільшенню виробничих потужностей і відкриттю нових робочих місць, що позитивно впливає на зростання ВВП країни.

2. Покращення інфраструктури: Іноземні інвестиції часто направляються на розвиток транспортних комунікацій, енергетичних систем, водопостачання та інші важливі галузі інфраструктури. Це сприяє поліпшенню життєвого рівня населення та створює умови для подальшого економічного зростання.

3. Технологічний прогрес: Інвестиції в нові технології та інновації допомагають впроваджувати сучасні підходи до виробництва, що підвищує продуктивність та конкурентоспроможність українських компаній на світовому ринку.

4. Залучення іноземних знань та досвіду: Іноземні інвестиції часто приносять з собою нові технології, керівництво та управлінські практики, які допомагають українським компаніям підвищити свій професіоналізм та ефективність.

5. Стимулювання інвестиційного клімату: Приток іноземних інвестицій сприяє створенню сприятливого інвестиційного клімату в країні, що залежить від політичної стабільності, правової державності та захисту інвестицій.

Проте для максимізації позитивного впливу міжнародних інвестицій в Україні важливо вдосконалювати регуляторну базу, підвищувати прозорість

та боротися з корупцією. Це дозволить залучати більше інвестицій та ефективно використовувати їх потенціал для сталого економічного розвитку країни.

Міжнародні інвестиції відіграють важливу роль в економічному зростанні будь-якої країни, і Україна не є винятком. Вплив міжнародних інвестицій на ВВП та економічне зростання України можна розглянути через кілька ключових аспектів (таблиця 3.1).

Таблиця 3.1

**Вплив міжнародних інвестицій на ВВП та економічне зростання
України**

№з/п	Механізм впливу	Зміст впливу	Результат
1	Збільшення виробничих потужностей	Іноземні інвестиції сприяють розвитку промислових секторів, аграрної та іншої сфер виробництва	Це призводить до зростання обсягів виробництва товарів і послуг, що сприяє збільшенню ВВП країни
2	Створення нових робочих місць	Інвестиції стимулюють розвиток підприємництва та відкриття нових підприємств	Це зменшує безробіття та збільшує доходи населення, що в свою чергу підвищує споживчі можливості і сприяє економічному зростанню.
3	Підвищення інвестиційної активності	Притікання іноземних інвестицій створює позитивні реальні і фінансові умови для розвитку нових проєктів та модернізації існуючих.	Це сприяє підвищенню інвестиційної активності в усіх секторах економіки.
4	Технологічний прогрес	Іноземні інвестиції часто приносять із собою нові технології та керівництво	Це сприяє покращенню ефективності виробництва та конкурентоспроможності українських компаній на міжнародному ринку.

Прод.тал.3.1

5	Розвиток інфраструктури	Іноземні інвестиції можуть бути направлені на розширення транспортної, енергетичної та інформаційної інфраструктури	Це стимулює економічний розвиток країни та покращує якість життя громадян
---	-------------------------	---	---

Джерело: складено автором

Міжнародні інвестиції безпосередньо збільшують ВВП через вкладення у виробництво, інфраструктуру, технології та інші галузі, а порфельні інвестиції у фінансові ринки можуть підвищити капіталізацію компаній. Інвестиції часто супроводжуються передачею нових технологій і методів управління, що підвищує продуктивність праці та ефективність підприємств. Це, в свою чергу, сприяє зростанню ВВП. Багато міжнародних інвесторів вкладають кошти в розвиток інфраструктури, що є основою для економічного зростання. Покращена інфраструктура приваблює додаткові інвестиції та сприяє розвитку бізнесу.

Інвестиції сприяють покращенню ділового клімату через:

- Впровадження міжнародних стандартів.
- Підвищення прозорості та боротьбу з корупцією.
- Поліпшення правової бази.

Приклади впливу міжнародних інвестицій на економіку України підтверджують такі висновки, зокрема якщо взяти металургійну промисловість - значні інвестиції в цей сектор сприяли модернізації виробництва і збільшенню експорту. В аграрному секторі іноземні інвестиції допомогли запровадити нові технології в сільському господарстві, що збільшило врожайність і експорт аграрної продукції. Завдяки міжнародним інвестиціям, Україна стала одним з провідних центрів аутсорсингу програмного забезпечення.

Міжнародні інвестиції в Україні можуть мати значний вплив на зайнятість і ринок праці через кілька ключових механізмів (таблиця 3.2):

Вплив міжнародних інвестицій в Україні на зайнятість і ринок праці

№з/п	Механізм впливу	Зміст впливу	Результат
1	Створення нових робочих місць	Іноземні інвестиції часто супроводжуються відкриттям нових підприємств або розширенням існуючих	Це призводить до збільшення кількості доступних робочих місць для місцевого населення.
2	Розвиток галузей з високими технологіями	Іноземні інвестиції часто направлені в галузі з високими технологіями, такі як інформаційні технології, біотехнології, аерокосмічна промисловість тощо.	Ці галузі зазвичай вимагають висококваліфікованої робочої сили, що сприяє підвищенню попиту на спеціалістів та фахівців з відповідними навичками
3	Передача знань і технологій	Іноземні компанії, що інвестують в Україну, часто вносять нові технології, навчання і керівництво	Це може покращити якість робочої сили і підвищити її конкурентоспроможність на ринку праці.
4	Розвиток малих і середніх підприємств (МСП)	Іноземні інвестиції можуть також сприяти розвитку ланцюгів постачання та малих підприємств	Це забезпечує додаткові можливості для зайнятості на місцевому рівні.
5	Стимулювання внутрішнього споживання	Збільшення зайнятості та доходів сприяє підвищенню споживчих можливостей населення	Це підтримує ринок внутрішнього споживання і розвиток різних секторів економіки.

Джерело: складено автором

Однак важливо враховувати, що успішний вплив міжнародних інвестицій на ринок праці залежить від ефективного управління, сприятливого інвестиційного клімату, а також відповідного регулювання у галузі праці та соціальної політики. Наприклад, важливо забезпечити права працівників, захищати їхні інтереси та забезпечувати справедливі умови праці для всіх категорій працівників.

Міжнародні інвестиції в Україні можуть значно впливати на технологічний розвиток та стимулювати інновації через кілька ключових механізмів:

1. Передача нових технологій: Іноземні компанії, що вкладають кошти в Україну, часто приносять із собою передові технології та найкращі практики з різних галузей. Це може включати в себе нові методи виробництва, автоматизацію процесів, використання передових матеріалів та технологій управління.

2. Розвиток інноваційних кліматів, створення науково-дослідних центрів: Притікання іноземних інвестицій часто стимулює створення та розвиток інноваційних центрів, стартапів та дослідницьких проектів. Це сприяє обміну знаннями та технологіями між місцевими інституціями та іноземними партнерами.

3. Зміцнення науково-технічного потенціалу: Інвестиції в наукові дослідження та розвиток можуть сприяти залученню талановитих науковців та інженерів до країни, а також покращити існуючі наукові інститути та лабораторії.

4. Підвищення конкурентоспроможності компаній: Використання передових технологій та інноваційних рішень дозволяє українським компаніям збільшити ефективність виробництва, покращити якість продукції та послуг, а також зайняти більш високі позиції на міжнародних ринках.

5. Стимулювання інвестицій у високотехнологічні сектори та стимулювання стартапів та інноваційних підприємств: Іноземні інвестиції можуть бути спрямовані на розвиток сучасних технологічних секторів, таких як інформаційні технології, біотехнології, медичні технології та інші інноваційні галузі.

6. Інтеграція в глобальні виробничі ланцюги: Іноземні інвестори можуть інтегрувати українські компанії у свої глобальні виробничі ланцюги, що потребує впровадження високих технологічних стандартів та інновацій.

7. Підтримка державних програм, співпраця з урядом: Іноземні інвестори можуть співпрацювати з урядом у створенні та фінансуванні державних програм з розвитку інновацій та технологій, таких як гранти для наукових досліджень, технологічні парки та інші ініціативи.

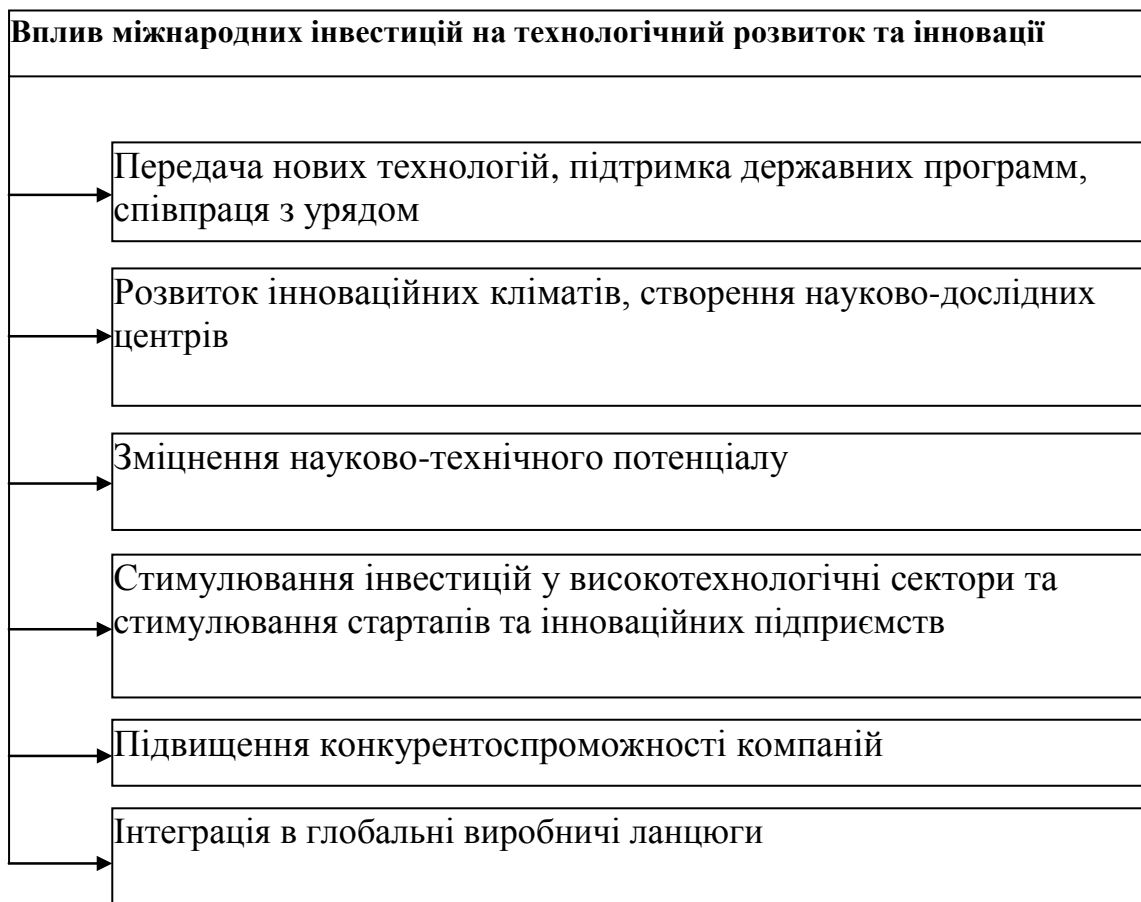

Рис. 3.1. Вплив іноземного інвестування на технологічний розвиток

Джерело: створено автором

Однак важливо враховувати, що успішний вплив міжнародних інвестицій на технологічний розвиток та інновації залежить від належного управління, сприятливого інвестиційного клімату, а також належної підтримки державних ініціатив у сфері науки та технологій. Це дозволяє максимізувати потенціал міжнародних інвестицій для стимулювання

технологічного розвитку і підвищення конкурентоспроможності економіки України. Приклади впливу міжнародних інвестицій на технологічний розвиток в Україні - значні інвестиції від компаній США та Європи сприяли розвитку IT-індустрії в Україні. Це включає створення офісів R&D таких компаній, як Google, Microsoft, та інші. Іноземні інвестиції в аграрний сектор допомогли запровадити нові технології в сільському господарстві, такі як точне землеробство, біотехнології та автоматизація виробничих процесів.

3.2. Шляхи підвищення інвестиційної привабливості України

Інвестиційна привабливість країни визначається через комплексний підхід, що враховує різноманітні економічні, політичні, соціальні, інфраструктурні та інституційні фактори. Використання різних методів оцінки дозволяє отримати всебічне уявлення про бізнес-клімат та потенціал для залучення іноземного капіталу. Оцінка інвестиційної привабливості допомагає країнам ідентифікувати свої слабкі сторони та працювати над їх усуненням, тим самим підвищуючи свою конкурентоспроможність на глобальному ринку інвестицій.

Індекс інвестиційної привабливості розраховується як середнє арифметичне оцінок п'яти аспектів інвестиційного клімату. Респонденти відповідають на питання, обираючи одну із запропонованих відповідей, які піддаються аналізу, використовуючи п'ятибальну систему. Основними чинниками негативної оцінки інвестиційного клімату та привабливості, за результатами ЄБА, визначено: недосконалість податкової, фінансової та митної систем; адміністративний пресинг та корумпованість державних органів та податкової системи; монополізованість економіки; високий рівень недовіри суб'єктів підприємництва до державних органів влади та їх пасивність у заходах щодо підвищення інвестиційної привабливості національної економіки [23].

Як ми бачимо з графіка на рис.3.2. інтегральний показник Індексу інвестиційної привабливості України незначним чином знизився у 2023 році – до 2,44 балів з 5-ти можливих (2,48 балів у другій половині 2022 року). Такими є результати нової хвилі дослідження, проведеного Європейською Бізнес Асоціацією за аналітичної підтримки Gradus Research.[23]

Рис.3.2. Динаміка інтегрального показника Індексу інвестиційної привабливості України за даними Європейської Бізнес Асоціації

Джерело: [23]

Попри те, що оцінка CEO членських компаній Асоціації поточного стану інвестиційного клімату у 2023 році залишається переважно негативною, кількість топ-менеджерів, які вважають, що нові інвестиції в Україну будуть вигідними, зросла майже вдвічі.

Наразі більшість, а саме 84% опитаних директорів членських компаній Асоціації вважають інвестиційний клімат несприятливим. Втім серед них зменшилась кількість респондентів, що вважають його вкрай несприятливим

– з 37% до 24%. Нейтрально оцінюють поточний інвестиційний клімат 7% топ-менеджерів, і ще 9% вважають його скоріше сприятливим.

Попри війну 32% вважають, що новим інвесторам буде вигідно заходити в Україну (рік тому так вважали 17% респондентів). При цьому 57% опитаних нами компаній, що вже присутні на українському ринку, збираються інвестувати в Україну під час війни, а 79% готові долучатися до процесу відбудови [24].

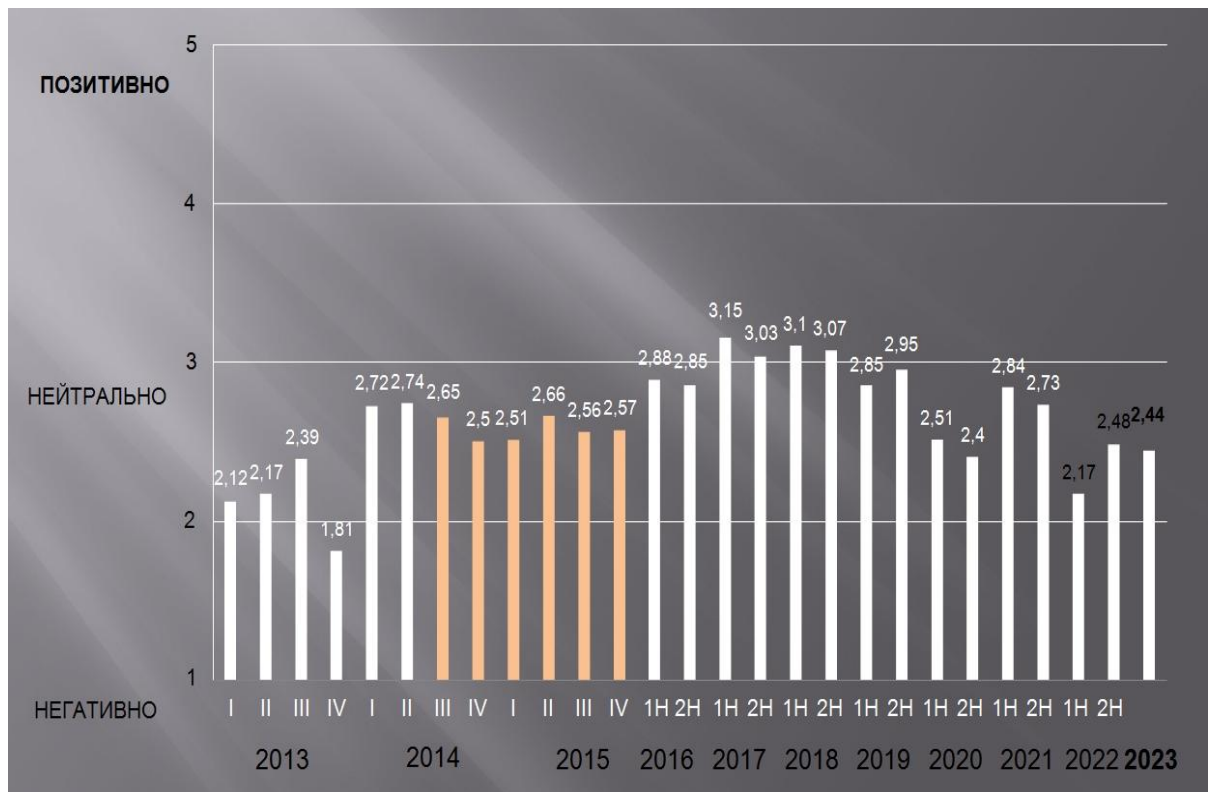

Рис. 3.3. Динаміка інвестиційної привабливості України за 2013-2023 р.р.

Джерело: [24]

Оцінка динаміки інвестиційного клімату за попередній рік залишається стриманою. Майже половина респондентів, а саме 48% вказують на погіршення інвестиційного клімату, 39% вважають, що суттєвих змін не відбулось, і 13% вважають, що інвестиційний клімат поліпшився. Протягом наступних шести місяців 38% очікують подальшого погіршення ситуації, а 48% вважають, що інвестиційний клімат не зазнає суттєвих змін. Водночас

14% топ-менеджерів прогнозують покращення ситуації у першій половині 2024 року [24].

Основні чинники негативної оцінки інвестиційного клімату зображені в таблиці 3.3.

Таблиця 3.3

Чинники негативної оцінки інвестиційного клімату України

Чинники	Причини
Недосконалість податкової, фінансової та митної систем	Податкова система: Часті зміни в податковому законодавстві, високі податкові ставки та складність адміністрування податків відлякують інвесторів.
	Фінансова система: Недостатній доступ до фінансових ресурсів та високі відсоткові ставки за кредитами створюють бар'єри для бізнесу.
	Митна система: Забюрократизованість процесів, затримки на митниці та непрозорі митні процедури збільшують витрати підприємств.
Адміністративний пресинг та перевірки та вимоги до бізнесу створюють непередбачуване середовище.	Адміністративний пресинг: Зайве регулювання, часті перевірки та вимоги до бізнесу створюють непередбачуване середовище.
	Корупція: Високий рівень корупції у державних органах збільшує операційні витрати та ризики для інвесторів.
Високий рівень недовіри суб'єктів підприємництва до державних органів влади	Недовіра до судової системи та інших державних інституцій перешкоджає захисту прав інвесторів та доведенню бізнесу.
Пасивність державних органів у заходах щодо підвищення інвестиційної привабливості	Відсутність ефективних реформ та стимулюючих заходів з боку уряду обмежує можливості для залучення іноземного капіталу.

Джерело: складено автором на основі [24]

Виходячи з наведених причин можна сформулювати рекомендації щодо підвищення інвестиційної привабливості України.

1. Покращення податкової та фінансової систем:
 - Стабілізація податкового законодавства: Запровадження стабільних і прозорих податкових правил, зменшення податкового навантаження та спрощення адміністрування податків.
 - Розвиток фінансового сектору: Зниження відсоткових ставок, покращення доступу до фінансових ресурсів для бізнесу, стимулювання розвитку фінансових інструментів.
2. Боротьба з корупцією та зменшення адміністративного тиску:
 - Антикорупційні заходи: Посилення антикорупційних заходів, підвищення прозорості роботи державних органів, запровадження цифрових рішень для зменшення людського фактору.
 - Дерегуляція бізнесу: Зменшення кількості перевірок та спрощення адміністративних процедур для бізнесу.
3. Сприяння конкуренції та демонополізація економіки:
 - Антимонопольна політика: Впровадження політик, що сприяють конкуренції, розслідування та припинення антиконкурентних практик.
 - Підтримка малого та середнього бізнесу: Надання підтримки стартапам та малим підприємствам через гранти, кредити та податкові пільги.
4. Зміцнення довіри до державних інституцій:
 - Реформа судової системи: Забезпечення незалежності судів, підвищення якості правосуддя.
 - Підвищення прозорості державних процесів: Запровадження відкритих даних та електронних послуг для громадян та бізнесу.
5. Активна політика з підвищення інвестиційної привабливості:
 - Інвестиційні стимули: Запровадження податкових пільг для інвесторів, створення спеціальних економічних зон з привабливими умовами для бізнесу.
 - Просування країни на міжнародній арені: Активна участь у міжнародних економічних форумах, підписання угод про захист інвестицій.

На рис. 3.4 узагальнено основні шляхи залучення іноземних інвестицій в Україну.

Рис. 3.4. Основні шляхи залучення іноземного інвестування до України
Джерело: узагальнено автором.

Отже, аінвестиційна привабливість країни визначається через комплексний підхід, що враховує різноманітні економічні, політичні, соціальні, інфраструктурні та інституційні фактори. Використання різних методів оцінки дозволяє отримати всебічне уявлення про бізнес-клімат та потенціал для залучення іноземного капіталу. Оцінка інвестиційної привабливості допомагає країнам ідентифікувати свої слабкі сторони та працювати над їх усуненням, тим самим підвищуючи свою конкурентоспроможність на глобальному ринку інвестицій.

3.3. Формування інвестиційного клімату для зростання рівня технологічної економіки

Україна стикається з серйозними викликами в контексті підвищення рівня технологічної складності своєї економіки. Відносно низька складність продукції українського експорту порівняно з розвинутими економіками є однією з ключових проблем. Навіть аграрна продукція, яка займає значну

частку експорту, є менш технологічно складною, ніж аналогічна продукція з Польщі чи Німеччини. Для подолання цих викликів необхідно зосередити зусилля на кількох ключових напрямках. Низька технологічна складність продукції, через що український експорт здебільшого складається з продукції з низькою доданою вартістю. Це знижує конкурентоспроможність на глобальних ринках. Велика частка експорту припадає на сільськогосподарську продукцію, що має обмежений потенціал для підвищення технологічної складності. Після втрати ринків СНД, українська технологічна промисловість не змогла ефективно переорієнтуватися на розвинуті ринки. Україна має значно нижчий рівень накопичених інвестицій порівняно з Польщею та іншими сусідніми країнами. Це обмежує можливості для модернізації та впровадження нових технологій.

В сучасному світі різке зростання рівня технологічності економіки може бути забезпечене виключно за рахунок інвестицій (іноземних та внутрішніх) у нові виробничі ланцюги, нові продукти, включення країни у складні ланцюги доданої вартості. Але Україна за роки своєї незалежності змогла накопичити лише близько 54 млрд. дол. в балансі інвестицій проти понад 250 млрд. в Польщі [25].

Підвищення технологічної складності економіки України є ключовим для забезпечення її стійкого економічного зростання та підвищення конкурентоспроможності на глобальному ринку. Для досягнення цієї мети необхідно зосередити зусилля на євроінтеграції, залученні інвестицій, модернізації промисловості, покращенні освіти та підтримці експорту високотехнологічної продукції. Лише комплексний підхід дозволить Україні подолати існуючі виклики та забезпечити своє місце серед розвинених економік світу.

Стратегії підвищення технологічної складності економіки зображені на рис.3.5.

Рис.3.5. Стратегії підвищення технологічної складності економіки України

Джерело: складено автором за [25]

В нашій країні відсутній сприятливий інвестиційний клімат – сукупність правових, економічних, соціальних і культурних інститутів, організацій, механізмів та стимулів, що визначають правила розподілу, управління й використання ресурсів та активів. Давайте розглянемо ключові елементи інвестиційного клімату, в яких Україна має найбільші проблеми.

Обмеження на валютні операції. Незважаючи на нещодавні зусилля НБУ щодо лібералізації валютного ринку, все ще залишаються значні обмеження, що ускладнюють обслуговування боргів і виплату дивідендів. Це знижує можливості для реінвестування, а нові інвестори не хочуть заходити в Україну через потенційні складнощі.

Захист прав власності. Верховенство права та захист прав власності є критично важливими для економічного зростання. Україна посідає лише 105 місце у світі за Індексом захисту прав власності. У топ-30 країн цього рейтингу немає жодної країни з низьким рівнем доходів. Лише 23 країни світу в 2022 році мали дуже надійну систему захисту прав власності, що забезпечує їм понад 53% світового ВВП при тому, що там проживає лише 11.8% населення Землі.

Бюджетно-податкова політика. Однією з проблем є високий рівень державного споживання, що негативно впливає на економічне зростання. Дослідження професора Гарвардського університету Роберта Барро показують, що зростання державного споживання має зворотний зв'язок із темпами економічного зростання. Також Україна має одну з найгірших податкових систем у світі, займаючи 5 місце серед країн з найгіршими податковими системами за даними Tax Hells Index 2020 року.

Свобода переміщення фінансових ресурсів. Інтеграція країни у світову фінансову систему та свобода руху капіталу є важливими для економічного зростання. Низький рівень фінансової відкритості України обмежує доступ до міжнародного капіталу. Високий рівень фінансової відкритості разом із захистом прав власності, економічною свободою та макроекономічною стабільністю може привести країну до швидкого розвитку.

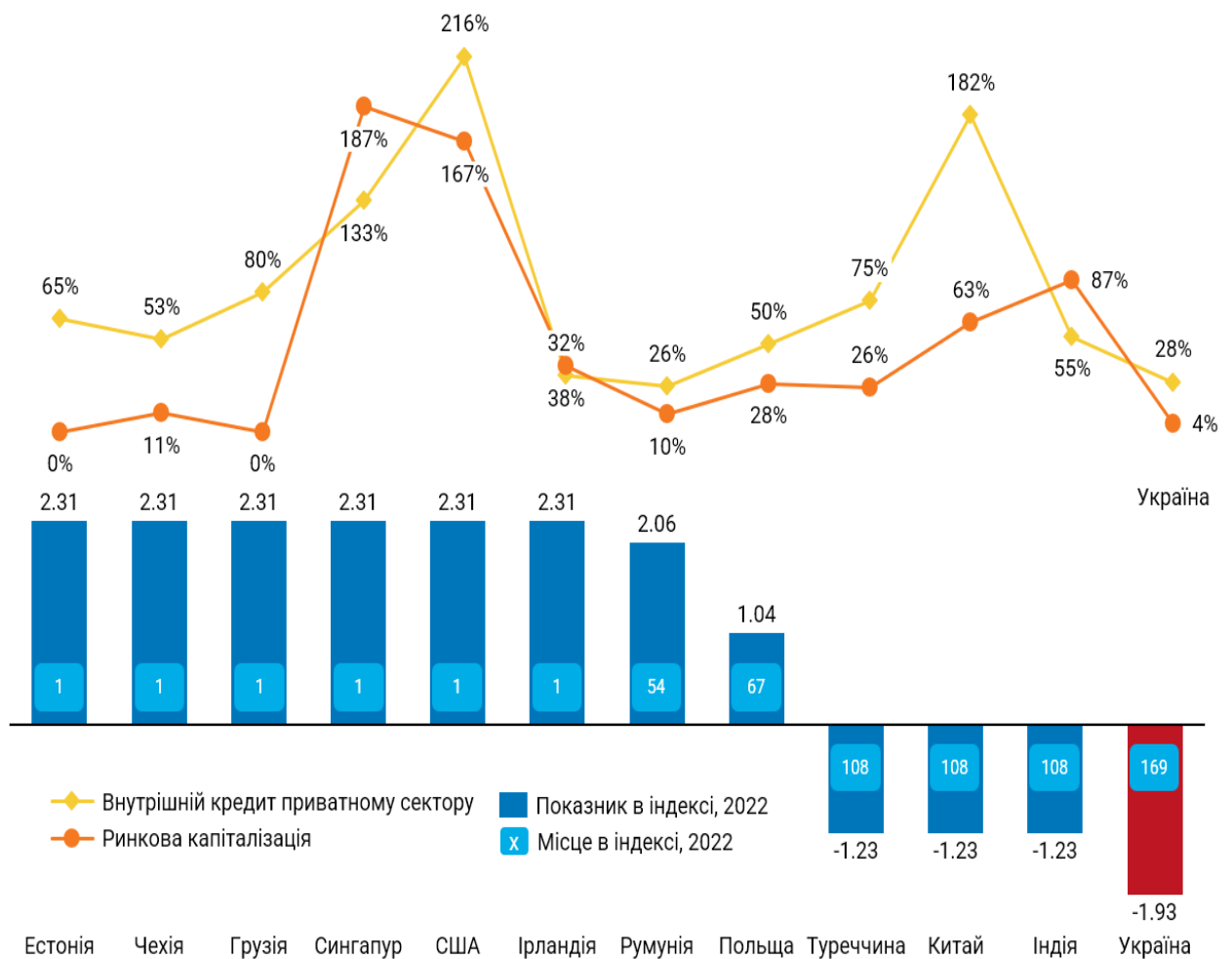

Рис.3.6.Порівняння України та інших країн світу за індексом фінансової відкритості (від -2,5 до 2,5) та інші параметри розвитку фінансового сектору (% від ВВП), 2022 рік

Джерело: [25]

Україна ж у індексі займає одне з останніх місць, на рівні з Сирією чи Венесуелою. Досвід розвитку економіки України, характер зовнішніх загроз, якість внутрішніх інститутів, у тому числі фінансових, потребує не режиму fine tuning, а режиму системних, глибоких, синхронних трансформацій ринків. Ці заходи допоможуть створити сприятливі умови для інвестицій та забезпечити сталий економічний розвиток країни

ВИСНОВКИ

За результатами проведеного в кваліфікаційній роботі дослідження можна зробити наступні висновки:

1. Інвестиції в Україну та відновлення її економіки є надзвичайно важливою темою, особливо в контексті поточних викликів, зокрема воєнного конфлікту на сході країни та інших економічних проблем. Економіка України стикається з низкою викликів, зокрема це повномасштабне вторгнення росії та частина окупованих територій; корупція та недостатня прозорість у державному секторі; макроекономічна нестабільність, включаючи інфляцію та коливання валютного курсу; енергетична залежність та необхідність модернізації інфраструктури на що наклались пошкодження та руйнування об'єктів енергетичної інфраструктури внаслідок російських бомбардувань.

2. Для залучення інвестицій важливо створити сприятливий інвестиційний клімат, що включає: правову та регуляторну стабільність; захист прав власності; боротьбу з корупцією; покращення інфраструктури; спрощення процедур для ведення бізнесу.

3. Найбільш перспективними галузями для інвестицій в Україні є: агропромисловий комплекс, оскільки Україна має великі родючі землі та є одним з найбільших експортерів сільськогосподарської продукції; сектор інформаційних технологій, тому що в Україні цей напрям бізнесу активно розвивається, із значною кількістю висококваліфікованих фахівців. Життєво необхідними є інвестиції в енергетику: розвиток відновлюваних джерел енергії та модернізація існуючих енергетичних систем, а також відновлення та модернізація транспортної інфраструктури, зокрема доріг, залізниць та портів (в післявоєнній відбудові країни).

4. Для успішного залучення інвестицій та відновлення економіки необхідно проводити системні реформи, зокрема: судову реформу для забезпечення незалежності та ефективності судової системи; реформу державних підприємств з метою підвищення їхньої ефективності; податкову реформу для створення справедливої та стимулюючої податкової системи;

реформу ринку праці для забезпечення гнучкості та конкурентоспроможності.

5. Попри численні виклики, Україна має значний потенціал для економічного зростання. Розвиток інфраструктури, ефективне використання природних ресурсів та людського капіталу, а також проведення необхідних реформ можуть створити сприятливі умови для інвестицій та сприяти стійкому економічному зростанню.

6. Підсумки дослідження міжнародного інвестиційного процесу виявили кілька ключових тенденцій. По-перше, глобальний потік прямих іноземних інвестицій (ПІІ) зазнав значних коливань, зокрема, через економічну нестабільність і політичні чинники. По-друге, спостерігається зростання інвестицій у розвиваючі країни, особливо в Азії, що свідчить про зміну фокусу інвесторів. По-третє, інвестиційні рішення дедалі більше залежать від екологічних, соціальних та управлінських (ESG) факторів, що вказує на зростаюче значення сталого розвитку. Нарешті, цифровізація і технологічні інновації стають ключовими драйверами інвестиційної діяльності, що призводить до збільшення інвестицій у сектор інформаційних технологій та фінтех.

7. Прямі іноземні інвестиції в Україну надходять з певних країн через поєднання податкових переваг, економічних зв'язків, історичних та культурних відносин, а також репутації надійних інвесторів. Ці фактори роблять такі країни, як Кіпр, Нідерланди, Швейцарія, Велика Британія, Німеччина, Австрія, Люксембург та Франція, основними джерелами ПІІ для України.

8. Масштабне відновлення промисловості в Україні вимагає активної підтримки з боку міжнародних інвесторів. Залучення іноземних інвестицій може сприяти фінансуванню та модернізації виробництва, впровадженню новітніх технологій, створенню робочих місць та покращенню інфраструктури. Для цього необхідно забезпечити сприятливий

інвестиційний клімат, провести необхідні реформи та активно просувати інвестиційні можливості України на міжнародній арені.

9. Міжнародні інвестиції можуть стати потужним стимулом для технологічного розвитку та інновацій в Україні. Для максимального використання цього потенціалу необхідно покращувати інвестиційний клімат, підтримувати освіту та науку, а також боротися з корупцією. Це створить сприятливі умови для залучення іноземних інвесторів і стимулювання інноваційної діяльності в країні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Пересада А.А. Управління інвестиційним процесом: Монографія . К.: Лібра, 2002. 472 с.
2. Сазонець І.Л. Міжнародна інвестиційна діяльність. Підручник. К.: Центр учбової літератури, 2010. 304 с.
3. John H. Dunning. Studies in International Investment. Routledge, 2001. p.400
URL: https://www.google.com.ua/books/edition/Studies_in_International_Investment/X6cpQvXGtoEC?hl=ru&gbpv=0
4. John H. Dunning, Sarianna M. Lundan. Multinational Enterprises and the Global Economy. Edward Elgar Publishing, Incorporated, 2008. P.920
URL: https://www.google.com.ua/books/edition/Multinational_Enterprises_and_the_Global/Hz6S4BGmGxUC?hl=ru&gbpv=0
5. Stiglitz Joseph E. Globalization and Its Discontents .W.W. Norton & Company, 2003. p.304. URL: <https://www.livelib.ru/book/1000047272-globalization-and-its-discontents-joseph-e-stiglitz>.
6. Stiglitz Joseph E. Making Globalization Work. W.W. Norton & Company, 2007. p.400. URL: <https://www.livelib.ru/book/1001242805-making-globalization-work-joseph-e-stiglitz>
7. Paul Krugman Rethinking International Trade. Business Economics. Vol. 23, No. 2 (April 1988), pp. 7-12 URL: <https://www.jstor.org/stable/23484330>
8. Hymer, Stephen H. The international operations of national firms, a study of direct foreign investment. 1960. URL: <http://hdl.handle.net/1721.1/27375>
9. Венгуренко т. Г., Плахотнюк В. В. Аналіз інвестиційної привабливості України. БІЗНЕСІНФОРМ № 4 '2020. URL: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2020-4_0-pages-103_111.pdf
10. Один з найбільших у Європі: в угорському Дебрецені будують завод електрокарів BMW. URL: <https://infopost.media/odyn-z-najbilshyh-u-yevropi-v-ugorskomu-debreczeni-buduyut-zavod-elektrokariv-bmw/>
11. Pfizer готова виробляти свою вакцину в Індії. URL:

<https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3206526-pfizer-gotova-viroblati-svou-vakcinu-v-indii-zmi.html>

12. Samsung будує завод у В'єтнамі вартістю 2 мільярди доларів **URL:**

<https://www.epravda.com.ua/news/2013/03/25/367678/>

13. Власник ІКЕА збудує гігантський торговий центр в Індії **URL:**

<https://www.ucsc.org.ua/vlasnyk-ikea-zbuduye-gigantskyj-torgovyj-czentr-v-indiyi/>

14 Шевчук А. Як світові промислові гіганти розвивають виробництво в Україні під час війни. **GMK.center URL:**

<https://gmk.center/ua/posts/yak-svitovi-promislovi-giganti-rozvivajut-virobnictvo-v-ukraini-pid-chas-vijni/>

15. Офіційний сайт Міністерства економіки України. ІНВЕСТИЦІЇ В УКРАЇНУ ТА ВІДНОВЛЕННЯ ЕКОНОМІКИ **URL:**

<https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=62bfd716-8665-4a4c-9e2d-6325ba53b3c8&title=InvestitsiiVUkrainuTaVidnovlenniaEkonomiki>

16 Інвестиційна платформа уряду. **URL:**<https://advantageukraine.com/ua/>

17.Інвестиційна діяльність в Україні за 2022 рік **URL:**

<https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&isSpecial=True&id=b6d0940d-2443-41c4-82ec-86e6d2e56973&title=InvestitsiinaDiialnistVUkrainiZa2022-Rik>

18 Офіційний сайт Міністерства фінансів України. **URL:**

<https://index.minfin.com.ua/ua/economy/fdi/2023/>

19. ІНОЗЕМНІ ІНВЕСТИЦІЇ В УКРАЇНІ — ДОСЛІДЖЕННЯ

YOUCONTROL **URL:** <https://pravo.ua/inozemni-investytsii-v-ukraini-doslidzhennia-youcontrol/>

20.UNCTAD, World Investment Report 2023 **URL:**

<https://unctad.org/publication/world-investment-report-2023>

21.Global Investment Trends Monitor **URL:** <https://unctad.org/publication/global-investment-trends-monitor-no-46>

22. Кисляк Р.Інвестиції під час війни. Хто, куди і чому готовий вкладати

- гроші в Україні. РБК-Україна. URL: <https://www.rbc.ua/rus/news/investitsiyi-pid-chas-viyini-hto-kudi-i-chomu-1710245929.html>
23. Європейська Бізнес Асоціація. <https://eba.com.ua/research/doslidzhennya-ta-analyyka/>
24. ІНДЕКС ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ УКРАЇНИ 2023. ЄВРОПЕЙСЬКА БІЗНЕС АСОЦІАЦІЯ URL: https://eba.com.ua/wp-content/uploads/2023/12/EBA-InvestIndex_-2023_UA.pdf
25. Криволап К. Основа економічного зростання України - сприятливий інвестиційний клімат. Як побудувати його з нуля?
URL: <https://interfax.com.ua/news/blog/919255.html>
26. Total trade in goods and services. Foreign direct investment: Inward and outward flows and stock, annual. UNCTAD. UNCTADstat, URL: <https://unctadstat.unctad.org/wds/TableViewer/tableView.aspx?ReportId=96740>
27. Global Investment Trend Monitor, No. 38. UNCTAD.
URL: https://unctad.org/system/files/official-document/diaeiainf2021d1_en.pdf
28. World Investment Report 2020. UNCTAD. URL: <https://unctad.org/webflyer/world-investment-report-2020>
29. OECD. Foreign Direct Investment Statistics: Data, Analysis and Forecasts.
URL: <https://www.oecd.org/corporate/mne/statistics.htm>
30. Статистика Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic>
31. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>
32. Прокопчук О.А., Горбачова І.В., Мамченко Т.С. (2022). Іноземний капітал в економіці України. Економіка та суспільство. №. 37. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1212/1167>
33. Міністерство фінансів України . URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/fdi/2022/>
34. Офіційний сайт Світового банку. URL: <https://databank.worldbank.org/reports.aspx?source=2&series=BX.KLT.DINV.CD>

.WD&country=UKR#

35. План відновлення України. URL: <https://recovery.gov.ua/>
36. Національна стратегія збільшення прямих іноземних інвестицій в Україну/ URL: <https://ukraineinvest.gov.ua/fdi-strategy/>
37. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18.09.1991 р. № 1560-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text> .
38. Національна стратегія збільшення прямих іноземних інвестицій в Україну. URL: <https://ukraineinvest.gov.ua/uk/fdi-strategy>.
39. План відновлення України. URL: <https://recovery.gov.ua/>
40. Інформаційно-аналітичні матеріали щодо інвестиційного клімату в Україні <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=6830e96a-ea33-419d-9c21af44c9434a05&title=NormativnopravovaBazaUSferiDerzhavnoiPidtrimkiDliaInvestitsiinihProektivIzZnachnimiInvestitsiiami>
41. Нормативно-правова база у сфері державної підтримки для інвестиційних проєктів із значними інвестиціями
Департамент інвестицій, інновацій та інтелектуальної власності
<https://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=6463d3ba-aa13-4e54-8db9-0f36642c43d9&tag=IndustrialniParkiVUkraini>
42. Офіційний сайт Міжнародного валютного фонду URL: <http://www.imf.org>
43. Верховна Рада України, Конвенція про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_060#Text.
44. Greenfield Investment - Definition, Advantages And Disadvantages. Corporate Finance Institute, 2021, URL: <https://corporatefinanceinstitute.com/resources/knowledge/strategy/greenfield-investment/>
45. Конвенція про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами 1965 р. (Вашингтонська конвенція) URL:

https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_060.

46. Сеульська конвенція про заснування Багатостороннього агентства по гарантіям інвестицій 1985 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_268
47. Wu. H. Measures for Security Review of Foreign Investment, 2021. URL: <https://www.bakermckenzie.com/en/insight/publications/2021/01/china-enacts-new-foreign-investment-security>.
48. Policy Statement on Foreign Investment Review and the Ukraine Crisis. URL: <https://www.ic.gc.ca/eic/site/ica-lic.nsf/eng/lk81228.html>
49. Communication from the Commission. Guidance to the Member States concerning foreign direct investment from Russia and Belarus in view of the military aggression against Ukraine and the restrictive measures laid down in recent Council Regulations on sanctions. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=OJ:C:2022:151I:FULL&from=EN>